

ARCH E

Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για
Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς

ARCH-E Λευκή Βίβλος

Συστάσεις για Διαδικασίες
Σύναψης Συμβάσεων βάσει
Ποιότητας μέσω
Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών

Με την συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συγγραφέα/ων και δεν αντανakλούν κατ' ανάγκη τις απόψεις και τις γνώμες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε ο EACEA μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι γι' αυτές.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
ARCH-E και η Κοινοπραξία του Έργου	3
Τα ευρήματα του ARCH-E ως βάση για τον κατάλογο	6
Στόχοι της Κοινοπραξίας ARCH-E	10
Κεφάλαιο 1	13
Κατάλογος Συστάσεων	14
Πλαίσιο & Στοιχεία Τεκμηρίωσης των Συστάσεων	15
Κεφάλαιο 2	28
Δεδομένα σχετικά με την Οικονομική Αποδοτικότητα των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών	29
Κεφάλαιο 3	46
Συστάσεις ανά χώρα	47
Αυστρία	47
Κροατία	48
Κύπρος	49
Γερμανία	52
Ουγγαρία	55
Σλοβενία	58
Ισπανία	59
Ελβετία	62
Ολλανδία	64
Βιβλιογραφία	66
Συντελεστές	68

Σημείωση: Στην παρούσα Λευκή Βίβλο του ARCH-E, χρησιμοποιείται ο όρος Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός (Α.Δ.), ο οποίος περιλαμβάνει και διαδικασίες που στην Οδηγία 2014/24/ΕΕ αναφέρονται ως διαγωνισμοί μελετών (design contests).

Εταίροι του ARCH-E και Συνεργαζόμενοι Εταίροι

BKZT	Ομοσπονδιακό Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων και Συμβούλων Μηχανικών (Αυστρία) Bundeskammer der Ziviltechniker:innen
ACE	Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης
CCA	Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων της Κροατίας Hrvatska komora arhitekata
ZAPS	Επιμελητήριο Αρχιτεκτονικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού της Σλοβενίας Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije
CAA	Cyprus Architects Association Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου
BAK	Ομοσπονδιακό Επιμελητήριο Γερμανών Αρχιτεκτόνων Bundesarchitektenkammer
TU/e	Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Αϊντχόβεν (Ολλανδία) Technische Universiteit Eindhoven
UPV	Πολυτεχνείο Βαλένθια (Ισπανία) Universitat Politècnica de València
SEPA	SEPA Engineering GmbH
ΜΕΚ	Επιμελητήριο Ούγγρων Αρχιτεκτόνων Magyar Építész Kamara
UIA	Διεθνής Ένωση Αρχιτεκτόνων Union Internationale des Architectes
ČKA	Τσεχικό Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων Česká komora architektů
CNOA	Γαλλικό Εθνικό Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων Conseil National de l'Ordre des Architectes
SIA	Ελβετική Ένωση Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων Schweizerischer Ingenieur- und Architektenverein

Εισαγωγή

ARCH-E και η Κοινοπραξία του Έργου

Οι Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί (Α.Δ.) διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος και γενικότερα των συνθηκών διαβίωσης των ανθρώπων. Καθιερώθηκαν για πρώτη φορά στην αρχαία Ελλάδα το 448 π.Χ., με σκοπό την εξεύρεση της βέλτιστης λύσης για ένα μνημείο που θα σχεδιαζόταν για την Ακρόπολη. Κατά τη διάρκεια των αιώνων, οι Α.Δ. καθιερώθηκαν ως κοινή πρακτική στην επαγγελματική ζωή των αρχιτεκτόνων. Μερικά παγκοσμίως γνωστά παραδείγματα είναι: ο τρούλος του καθεδρικού ναού της Φλωρεντίας Santa Maria del Fiore από τον Brunelleschi – διαγωνισμός που προκηρύχθηκε το 1418· ο πολεοδομικός διαγωνισμός για τη Ringstrasse στη Βιέννη το 1858· και αρχιτεκτονικά σύμβολα όπως η Όπερα του Σίδνεϊ (1956) και το Κέντρο Pompidou (1971), που αποτέλεσαν αφετηρία για τις καριέρες των –τότε άγνωστων– αρχιτεκτόνων Jørn Utzon, Richard Rogers και Renzo Piano.

Η διαδικασία του διαγωνισμού είναι ένα ιδανικό εργαλείο ανάθεσης που επιτρέπει τη συμμετοχή των χρηστών και του ευρύτερου κοινού. Οι γνώσεις τους μπορούν να ενσωματωθούν εύκολα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον διαγωνισμό, διασφαλίζοντας παράλληλα την ανωνυμία των δημιουργών κατά τη φάση υποβολής των προτάσεων. Επιπλέον ειδικοί –όπως μηχανικοί και αρχιτέκτονες τοπίου– συχνά συμμετέχουν ως μέλη διεπιστημονικών ομάδων.

Οι Α.Δ. αποτελούν πολύτιμο εργαλείο για το επάγγελμα, καθώς ενισχύουν τη δημιουργικότητα, επιτρέπουν τη δοκιμή ιδεών, τη σύγκριση αποτελεσμάτων και την καλλιέργεια δεξιοτήτων μέσω της μάθησης από τους άλλους.

Παρόλο που οι διαγωνισμοί χρησιμοποιούνται ευρέως από επαγγελματίες σε πολλές χώρες, ορισμένες φορές γίνεται κατάχρηση τους εις βάρος της δημιουργικής κοινότητας. Για τον λόγο αυτό, η Οδηγία της ΕΕ για τις Δημόσιες Συμβάσεις πρέπει να προβλέπει ακριβέστερους κανονισμούς, προκειμένου να διασφαλίζονται ελάχιστα ποιοτικά πρότυπα για την προκήρυξη, τη διαδικασία και τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων.

Η έρευνα του Arch-E δείχνει ότι σήμερα το 95% των αρχιτεκτονικών γραφείων αποκλείονται από τις δημόσιες αναθέσεις λόγω περιοριστικών προϋποθέσεων συμμετοχής, όπως ο ελάχιστος κύκλος εργασιών ή ο αριθμός προσωπικού.

Εισαγωγή

Αυτό οδηγεί στην πράξη σε απώλεια καινοτομίας για τους φορείς ανάθεσης σε όλα τα επίπεδα.

Οι ανοικτοί διαγωνισμοί παρέχουν καλύτερη πρόσβαση για μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και για γυναίκες αρχιτέκτονες, που συχνά εργάζονται σε μικρότερες δομές, ενισχύοντας έτσι την ισότητα φύλων στο επάγγελμα.

Η αναθεώρηση της Οδηγίας της ΕΕ για τις Δημόσιες Συμβάσεις πρέπει να αντιμετωπίσει αυτές τις αδυναμίες, προσφέροντας σαφείς κατευθυντήριες οδηγίες σε ξεχωριστό κεφάλαιο για τις πνευματικές υπηρεσίες και θεσπίζοντας αυστηρές υποχρεώσεις, ώστε οι δημόσιοι πόροι να δαπανώνται με βάση την ποιότητα. Η έμφαση στην ποιότητα μπορεί να ενισχύσει τη διασυνοριακή συνεργασία και να ενδυναμώσει αποτελεσματικά την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, μειώνοντας τα υφιστάμενα εμπόδια.

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν από τα δύο πανεπιστήμια που συμμετέχουν στο έργο ARCH-E συμβάλλουν στην κατανόηση των πραγματικών εμποδίων πρόσβασης στην αγορά για διασυνοριακά έργα αρχιτεκτόνων. Στο πλαίσιο του έργου αναπτύχθηκαν στη συνέχεια χρήσιμα εργαλεία για την υπέρβαση αυτών των εμποδίων.

Το έργο ARCH-E, με επικεφαλής το Ομοσπονδιακό Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων και Συμβούλων Μηχανικών της Αυστρίας (BKZT), υλοποιείται από κοινοπραξία δέκα εταιρών και πέντε συνεργαζόμενων φορέων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται το Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης (ACE) και αρκετές οργανώσεις-μέλη του ACE ως πλήρεις εταίροι, καθώς και η Διεθνής Ένωση Αρχιτεκτόνων (UIA) ως συνεργαζόμενος εταίρος. Η κοινοπραξία καλύπτει ένα δίκτυο 560.000 αρχιτεκτόνων και εργάζεται με προϋπολογισμό 1,4 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων το 70% χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Δημιουργική Ευρώπη της ΕΕ. Μέχρι την ολοκλήρωση του έργου, στις αρχές του 2026, το παραγόμενο υλικό, οι πληροφορίες και τα έγγραφα θα μεταφερθούν στην ιστοσελίδα και την εφαρμογή του ACE – του αντιπροσωπευτικού οργανισμού των 600.000 αρχιτεκτόνων της Ευρώπης – για περαιτέρω αξιοποίηση και εξέλιξη.

Επιπλέον, η κοινοπραξία ARCH-E παραχωρεί ανοικτή άδεια χρήσης στην Εκτελεστική Υπηρεσία Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EACEA), στην ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και σε όλους τους θεσμούς της ΕΕ για την αξιοποίηση του παραγόμενου υλικού σε οποιαδήποτε μορφή. Έτσι, τα δεδομένα του έργου ARCH-E θα έχουν άμεσο αντίκτυπο σε πολιτικά κείμενα και νομοθετικές διαδικασίες.

Η διαδικασία αναθεώρησης της νομοθεσίας για τις Δημόσιες Συμβάσεις στην ΕΕ έχει ήδη ξεκινήσει. Αυτό προσφέρει ένα σημαντικό παράθυρο ευκαιρίας για την αρχιτεκτονική κοινότητα, τους φορείς ανάθεσης και τους νομοθέτες, προκειμένου να διαμορφώσουν ένα νέο, ουσιαστικό πλαίσιο για την επόμενη δεκαετία. Όπως τονίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της «Making Public Procurement work in and for Europe», το 55% των σημερινών διαγωνιστικών διαδικασιών εξακολουθεί να βασίζεται αποκλειστικά στο κριτήριο της χαμηλότερης τιμής.

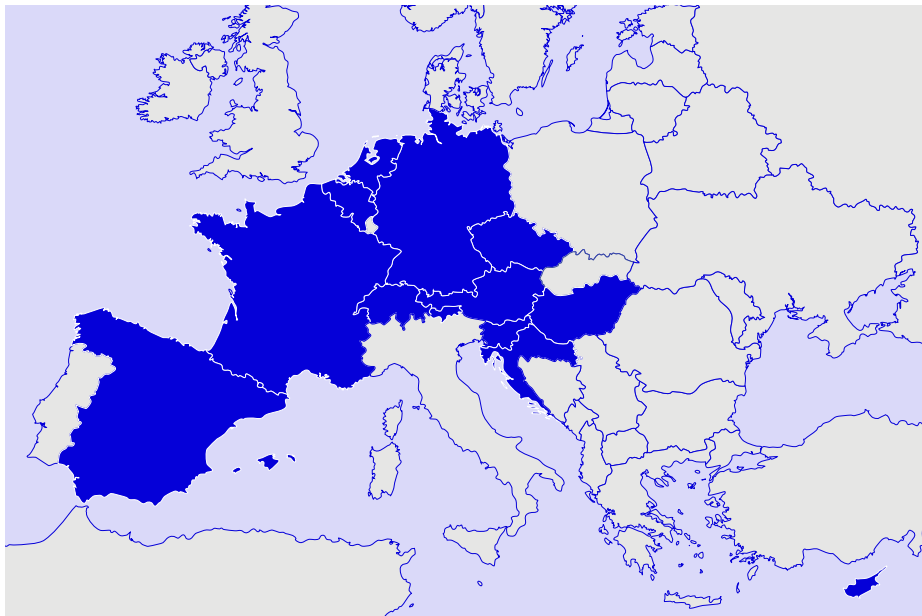
Οι προτάσεις που περιλαμβάνονται στη Λευκή Βίβλο του ARCH-E υποστηρίζουν αυτή την αναγκαία αλλαγή, προτείνοντας πρακτικά βήματα, αποτελεσματικά εργαλεία και λύσεις για την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού των Δημόσιων Συμβάσεων, με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής για όλους και την προώθηση της “Baukultur” μέσω βιώσιμων, καινοτόμων, οικονομικά αποδοτικών και χωρίς αποκλεισμούς έργων σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το έγγραφο απευθύνεται σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς του τομέα των δημοσίων αναθέσεων.

Η έρευνα του ARCH-E δείχνει ότι οι Α.Δ. μπορούν να οδηγήσουν σε σημαντική εξοικονόμηση κόστους. Συγκρίνοντας τα πρώτα βραβεία με τις υπόλοιπες προτάσεις, τα συγκεντρωμένα δεδομένα δείχνουν μείωση κόστους κατασκευής έως και 18.3%. Αυτό δεν προκαλεί έκπληξη, καθώς οι προτάσεις αξιολογούνται διεξοδικά από αρμόδιες επιτροπές ειδικών, μεταξύ των οποίων αρχιτέκτονες και αναθέτοντες φορείς.

Τέλος, κάθε αρχιτεκτονικός διαγωνισμός οδηγεί σε βελτίωση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος προς όφελος όλων.

DANIEL FÜGENSCHUH

Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής του ACE και
Πρόεδρος του BKZT, Συντονιστής του έργου ARCH-E

Εικόνα 0.1: Χάρτης των εταίρων του έργου ARCH-E και των εταίρων συνεργασίας.

Τα Συμπεράσματα του ARCH-E ως Βάση για τις Συστάσεις

Το ARCH-E συγκεντρώνει και συνδέει υφιστάμενα δεδομένα σχετικά με τα νομικά πλαίσια των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών (Α.Δ.), τη συμμετοχή σε διασυνοριακούς διαγωνισμούς και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Αρχιτέκτονες στις σχετικές διαδικασίες. Στην προσπάθεια αυτή συνέβαλαν ιδιαίτερα τρία βασικά παραδοτέα του έργου:

- Το Γλωσσάριο ARCH-E αποτελεί κάτι περισσότερο από ένα απλό λεξικό της ορολογίας των Α.Δ. Συγκεντρώνει έντεκα εθνικές προσεγγίσεις σχετικά με τις διαδικασίες Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών στην Ευρώπη. Συνολικά, 190 όροι αποτυπώνουν τα τοπικά χαρακτηριστικά αυτής της “γλωσσικής τοπιογραφίας” της διαγωνιστικής κουλτούρας. Καθώς οι γλωσσικές διαφοροποιήσεις δεν αποτελούν απλές μεταφράσεις, αλλά αυθεντικές περιγραφές της τοπικής πρακτικής ανά θεματικό τομέα, οι όροι μπορούν να συγκριθούν μεταξύ τους στο διαδικτυακό εργαλείο και να αναλυθούν ως προς τις ομοιότητες και διαφορές τους. Το εγχειρίδιο περιλαμβάνει σήμερα περίπου 1.000 ορισμούς.

Η δημιουργία του Γλωσσαρίου ARCH-E αποτέλεσε σημαντικό έναυσμα για τους εταίρους του έργου προκειμένου να κατανοήσουν βαθύτερα τις ομοιότητες και διαφορές των εθνικών νομικών πλαισίων Α.Δ. Αν και όλα τα εθνικά διαγωνιστικά συστήματα συμμορφώνονται με την Οδηγία 2014/24/ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις, παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις. Ο κατακερματισμός αυτός αποτελεί σοβαρό εμπόδιο για αρχιτέκτονες που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε διαγωνισμούς άλλων χωρών. Στην έρευνα του ARCH-E, το 43% των συμμετεχόντων ανέφερε ότι τα κενά γνώσης σχετικά με τις εθνικές ρυθμίσεις Α.Δ. στο εξωτερικό αποτελούν εμπόδιο για τη συμμετοχή τους σε διασυνοριακούς διαγωνισμούς.

- **Ο Χάρτης ARCH-E για τους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.)** προσφέρει μια εκτενή επισκόπηση των εθνικών συστημάτων Α.Δ. στην Ευρώπη. Τα εθνικά προφίλ για την Αυστρία, Κροατία, Κύπρο, Τσεχία, Γερμανία, Ουγγαρία, Σλοβενία, Νότιο Τιρόλο, Ισπανία, Ελβετία και Ολλανδία περιλαμβάνουν στατιστικά δεδομένα, πληροφορίες για τα ρυθμιστικά πλαίσια και τις τρέχουσες τάσεις των διαγωνιστικών διαδικασιών.

Ένα δεύτερο κεφάλαιο συγκεντρώνει απόψεις και συστάσεις από 46 διεθνείς εμπειρογνώμονες, καθώς και μια συγκριτική ανάλυση των εξεταζόμενων εθνικών συστημάτων.

Μια συλλογή ορθών πρακτικών προσφέρει παραδειγματική τεχνογνωσία για το πώς έννοιες όπως η προσβασιμότητα, η αξιολόγηση βάσει ποιότητας, η βιωσιμότητα και η δικαιοσύνη μπορούν να ενσωματωθούν στη σύγχρονη διαγωνιστική κουλτούρα.

Η εργασία πάνω στον Χάρτη ARCH-E ενίσχυσε περαιτέρω τη μεταφορά γνώσης μεταξύ των εταίρων του έργου, οι οποίοι παρείχαν εθνικά δεδομένα στους ερευνητές και συγγραφείς: **καθ. Juliette Bekkering, δρ. Torsten Schröder και δρ. Grazia Tona, του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου του Αϊντχόβεν** (Τμήμα Δομημένου Περιβάλλοντος – Τομέας Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού και Μηχανικής).

- **Η Έκθεση Αναγκών Αρχιτεκτόνων** βασίζεται σε πρωτογενή έρευνα που διεξήγαγε το ARCH-E, συγκεντρώνοντας απαντήσεις από Αρχιτέκτονες περισσότερων από 30 χωρών. Ενώ ο Χάρτης Α.Δ. εστιάζει στη συστημική ανάλυση, η Έκθεση επικεντρώνεται στις προσωπικές και επαγγελματικές εμπειρίες των μεμονωμένων αρχιτεκτόνων. Η έρευνα διερεύνησε το επαγγελματικό τους προφίλ, την εμπειρία τους σε Α.Δ. (γενικά και διασυνοριακά), τα εμπόδια

και τις προκλήσεις που αντιμετώπισαν, καθώς και τον ρόλο που θα μπορούσαν να διαδραματίσουν οι επαγγελματικοί φορείς για την υποστήριξή τους. Επιπλέον, σε συνεργασία με το Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης (Architects' Council of Europe), εντάχθηκαν επιλεγμένες ερωτήσεις στην πανευρωπαϊκή έρευνα ACE Sector Study, η οποία προσέγγισε περίπου 20.000 συμμετέχοντες.

Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα τα μικρά και/ή υπό γυναικεία ηγεσία αρχιτεκτονικά γραφεία. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την επίμονη παρουσία έμφυλων ανισοτήτων. Όπως επισημαίνει και ο δείκτης του *Economist*¹, το καταγεγραμμένο χάσμα δεν μπορεί να αποδοθεί αποκλειστικά σε παράγοντες εντός των συστημάτων Α.Δ., αλλά σχετίζεται και με κοινωνικά πλαίσια, όπως η επιμέλεια και φροντίδα παιδιών.

Γενικότερα, η ανάλυση ανέδειξε σημαντικές διαφορές μεταξύ των αναγκών και προκλήσεων μικρών και μεγάλων αρχιτεκτονικών γραφείων — διαφορές που μπορούν εν μέρει να αμβλυνθούν μέσω των προτεινόμενων συστάσεων της έκθεσης.

- Πέρα από τις επίσημες δραστηριότητες του ARCH-E, η μεταφορά γνώσεων μεταξύ των εταιρών του έργου εμβάθυνε περαιτέρω την κατανόηση των ερευνηθέντων συστημάτων Α.Δ. και της σχέσης τους με τις οδηγίες της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις. Το δίκτυο εμπειρογνομόνων που αναπτύσσεται και διασυνδέεται γύρω από το ARCH-E συμβάλλει επίσης στην κατανόηση του ευρωπαϊκού τοπίου Α.Δ. και των δυνατοτήτων βελτίωσής του.
- Οι προσπάθειες του ARCH-E για την αποτύπωση του τοπίου των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών στην Ευρώπη, την αναγνώριση των εμποδίων στη διασυνοριακή συμμετοχή — ιδιαίτερα για τα μικρού μεγέθους γραφεία και τις γυναίκες αρχιτέκτονες— καθώς και την ανάπτυξη προτάσεων βελτίωσης, βασίζονται σε ήδη αξιόλογο και υφιστάμενο έργο.

Οι συστάσεις για την ενίσχυση του ευρωπαϊκού συστήματος Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών λαμβάνουν υπόψη και εδράζονται σε σειρά βασικών εγγράφων, μεταξύ των οποίων:

¹ The Economist, 'The Economist's glass ceiling index', 6 Μαρτίου 2024, <https://www.economist.com/graphic-detail/glass-ceiling-index>

- Οι **Συστάσεις του ACE** για τους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς Σχεδιασμού (*ACE Recommendations for Architectural Design Competitions*)²,
- Ο **Οδηγός Διαγωνισμών της UIA** για την Αρχιτεκτονική και συναφείς τομείς (*UIA Competition Guide*)³,
- Οι **Κατευθυντήριες Οδηγίες Επενδύσεων της Νέας Ευρωπαϊκής Μπαουχάουζ** (*New European Bauhaus Investment Guidelines*)⁴,
- Οι **Οδηγίες WSA 2010** – οι αυστριακές κατευθυντήριες γραμμές διαγωνισμών του φορέα **BKZT**⁵,
- Ο **Κανονισμός Δημόσιων Διαγωνισμών (PJN)** της Σλοβενίας (2004–2021)⁶,
- Οι **Γερμανικές Οδηγίες για Διαγωνισμούς Σχεδιασμού** (*Richtlinien für Planungswettbewerbe – RPW 2013*)⁷,
- Οι **Ελβετικοί Κανονισμοί SIA 142 και SIA 143**⁸, που αφορούν τόσο ανώνυμους όσο και διαλογικούς χαρακτήρα διαγωνισμούς (ADC-formats).

Πέραν του ειδικού θέματος των Α.Δ., ιδιαίτερη σημασία έχει η έκδοση του **ACE** με τίτλο *A View from Above – Comparing Public Procurement Guidelines for Architects*⁹, η οποία προσφέρει μία συγκριτική επισκόπηση των κατευθυντήριων οδηγιών για δημόσιες αναθέσεις σε αρχιτέκτονες σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες.

² Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης, 'Recommendations for Architectural Design Contests', https://ace-cae.eu/wp-content/uploads/2025/02/ADC_Recommendations_Singles.pdf

³ Διεθνής Ένωση Αρχιτεκτόνων, 'UIA Competition Guide for Design Competitions in Architecture and Related Fields', 2020, https://www.uia-architectes.org/wp-content/uploads/2022/02/2_UIA_competition_guide_2020.pdf

⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή *The New European Bauhaus Investment Guidelines* (Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024), <https://new-european-bauhaus.europa.eu/system/files/2024-07/NEB%20Investment%20Guidelines.pdf>

⁵ Walter M. Chromosta, Nikolaus Hellmayr, Bundeskammer der Ziviltechniker:innen (eds.), *Wettbewerbsstandard Architektur 2010, Neuauflage 2022* (Vienna: Bundeskammer der Ziviltechniker:innen, 2022), https://www.architekturwettbewerb.at/files/ztl_Wettbewerbsstandard_Architektur_WSA_15_05.pdf

⁶ <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2004-01-4538/pravilnik-o-javnih-natecajih-za-izbiro-strokovno-najprimernejsh-resitev-prostorskih-ureditev-in-objektov>

⁷ Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit, 'Richtlinie für Planungswettbewerbe, RPW 2013', Νοέμβριος 2014, https://www.bmwsb.bund.de/SharedDocs/downloads/Webs/BMWSB/DE/veroeffentlichungen/bauen/richtlinie-planungswettbewerbe.pdf?__blob=publicationFile&v=1

⁸ Schweizerischer Ingenieur- und Architektenverein, *Ordnung für Architektur- und Ingenieurwettbewerbe* (Zürich: SIA, 2009), <https://shop.sia.ch/normenwerk/architekt/sia%20142/d/2009/D/Product>

⁹ Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης, *A VIEW FROM ABOVE – Comparing Public Procurement Guidelines for Architects*, June 2025, <https://ace-cae.eu/wp-content/uploads/2025/06/View-from-With-colofon-.pdf>

Στόχοι της Κοινοπραξίας ARCH-E

Οι συστάσεις της κοινοπραξίας ARCH-E αφορούν συγκεκριμένα ρυθμιστικά ζητήματα και διαδικαστικές πτυχές των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (Α.Δ.). Εντάσσονται, ωστόσο, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο στρατηγικών στόχων, που συμβάλλουν στην οικοδόμηση μιας κοινωνικά υπεύθυνης, ανοιχτής, καινοτόμου και βιώσιμης ευρωπαϊκής **Baukultur**.

- **Βελτίωση της πρόσβασης των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς** | Μεταξύ των επαγγελματιών υψηλής εξειδίκευσης, τα αρχιτεκτονικά γραφεία χαρακτηρίζονται από μικρή οργανωτική δομή. Σύμφωνα με τη μελέτη ACE Sector Study 2024¹⁰, το 92% των Αρχιτεκτόνων εργάζονται σε γραφεία με έως 5 άτομα προσωπικό, ενώ το 68% λειτουργεί ως ατομικά γραφεία (one-person offices). Αυτές οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται κυρίως σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, κατέχοντας εις βάθος γνώση των αναγκών των πελατών και των τοπικών μεθόδων κατασκευής. Έτσι, συμβάλλουν ουσιαστικά στη βιωσιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος και αποτελούν τη ραχοκοκαλιά των κοινωνικοοικονομικών οικοσυστημάτων στον τομέα της αρχιτεκτονικής και των κατασκευών.
- **Βελτίωση της πρόσβασης νέων Αρχιτεκτόνων και νεοσύστατων γραφείων στους Α.Δ.** | Οι Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί αποτελούν κρίσιμο εφαλτήριο για τους Αρχιτέκτονες που βρίσκονται στην αρχή της επαγγελματικής τους πορείας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης σε αυτούς δεν αφορά μόνο τους ίδιους, αλλά συντελεί συνολικά στην ανανέωση του αρχιτεκτονικού διαλόγου. Οι νέοι επαγγελματίες είναι συχνά οι πρώτοι που διατυπώνουν καινοτόμες λύσεις απέναντι σε σύγχρονες προκλήσεις, ενισχύοντας τον πνευματικό ανταγωνισμό με θετικές επιπτώσεις στο δομημένο περιβάλλον και την αρχιτεκτονική κοινότητα.
- **Βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών Αρχιτεκτόνων στους Α.Δ.** | Παρότι η ισορροπία φύλων στον αρχιτεκτονικό κλάδο είναι σχεδόν ισομερής (το 46% των Αρχιτεκτόνων είναι γυναίκες), το μισθολογικό χάσμα παραμένει υπαρκτό. Η έρευνα του ARCH-E δείχνει ότι οι γυναίκες συχνά εργάζονται σε μικρότερα γραφεία, με σημαντικά χαμηλότερο ετήσιο κύκλο εργασιών.

¹⁰ Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης /Mirza & Nacey Research Ltd, *The Architectural Profession in Europe 2024 Sector Study* (Brussels: The Architects' Council of Europe, 2025), <https://ace-cae.eu/wp-content/uploads/2025/04/2024-ACE-Sector-Study-EN-04042025.pdf>

Η κοινοπραξία ARCH-E αναγνωρίζει ότι η έμφυλη ανισότητα σχετίζεται με ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες, πέρα από το ίδιο το επάγγελμα ή το ρυθμιστικό του πλαίσιο. Η βελτίωση των συνθηκών συμφιλίωσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής — μέσω συστημάτων γονικής άδειας και δομών παιδικής φροντίδας — είναι καθοριστική για την οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών.

Επιπλέον, ορισμένοι παράγοντες εντός του πλαισίου των Α.Δ. μπορούν να συμβάλουν στην έμφυλη ισότητα, όπως:

- A. Η ισότιμη εκπροσώπηση γυναικών στις κριτικές επιτροπές διαγωνισμών**
- B. Η εξάλειψη έμφυλης μεροληψίας σε διαγωνισμούς με πρόσκληση (invited ADCs), όπου παρατηρούνται μεγαλύτερες αποκλίσεις από την ισότητα σε σύγκριση με τους ανοικτούς διαγωνισμούς.**
- **Βελτίωση της διασυνοριακής πρόσβασης στους Α.Δ.** | Μόλις το 7% των αρχιτεκτονικών γραφείων δηλώνει ότι εργάστηκε σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα τους τελευταίους 12 μήνες, ενώ η συμμετοχή σε διαγωνισμούς του εξωτερικού είναι ακόμη χαμηλότερη. Η Έκθεση Αναγκών Αρχιτεκτόνων του ARCH-E αναδεικνύει ποικίλα εμπόδια στη διασυνοριακή κινητικότητα, όπως: γλωσσικά ζητήματα, άγνοια των εθνικών κανονισμών, γεωγραφική απόσταση, αλλά και γενικότερα προβλήματα που υφίστανται και σε εγχώριες αγορές, όπως: υψηλό κόστος και διοικητικό βάρος συμμετοχής, οικονομικά κριτήρια κύκλου εργασιών. Η συνολική βελτίωση της προσβασιμότητας στους Α.Δ. μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός για την ενίσχυση της επαγγελματικής κινητικότητας στον ευρωπαϊκό αρχιτεκτονικό τομέα.
- **Αντιμετώπιση της Κατώτατης Τιμής στις Πνευματικές Υπηρεσίες** | Όπως δείχνει η ανάλυση στο Κεφάλαιο 2 της παρούσας έκθεσης, οι νικητήριες προτάσεις σε Α.Δ. είναι σχεδόν πάντοτε οι πιο οικονομικά αποδοτικές, τουλάχιστον ως προς το αρχικό κόστος επένδυσης. Αν ληφθούν υπόψη και τα κόστη λειτουργίας και συντήρησης στον κύκλο ζωής του έργου, η εξοικονόμηση ενισχύεται περαιτέρω.

Παρόλα αυτά, οι πνευματικές υπηρεσίες που παράγουν αυτές τις λύσεις υφίστανται διαρκώς αυξανόμενη πίεση ως προς τις αμοιβές, επειδή αποκτώνται μέσω διαδικασιών που δεν ανταποκρίνονται στον σχεδιαστικό χαρακτήρα του αρχιτεκτονικού έργου.

Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί λειτουργούν ως αντίβαρο σε αυτή την τάση:

Δεν εστιάζουν αποκλειστικά στο κόστος, αλλά ενισχύουν την ποιότητα, την καινοτομία και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα.

- **Πρώθηση της Baukultur** | Η κοινοπραξία ARCH-E θεωρεί τους Α.Δ. ως αναπόσπαστο μέσο για την προώθηση της Baukultur, του δομημένου περιβάλλοντος που διαμορφώνει την καθημερινή ζωή και κατά συνέπεια την κοινωνία. Οι στόχοι της ευθυγραμμίζονται με τη Διακήρυξη του Νταβός (Davos Declaration 2018)¹¹ και τις επενδυτικές κατευθυντήριες γραμμές του Νέου Ευρωπαϊκού Bauhaus (Investment Guidelines)¹².

¹¹ Office fédéral de la culture, 'Davos Declaration 2018', <https://davosdeclaration2018.ch/wp-content/uploads/sites/2/2023/06/2022-06-09-081317-davos-declaration.pdf>

¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (New European Bauhaus Investment Guidelines), https://new-european-bauhaus.europa.eu/document/download/3f591237-1626-4959-920a-5271382bdd1b_en?filename=NEB%20Investment%20Guidelines.pdf

Κεφάλαιο 1

Κατάλογος Συστάσεων

**Πλαίσιο & Στοιχεία
Τεκμηρίωσης των
Συστάσεων**

Κατάλογος Συστάσεων

Αριθμημένες Συστάσεις για τη Βελτίωση της Ανάθεσης Πνευματικών Υπηρεσιών μέσω Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (Α.Δ.)

- 1. Θεσμοθέτηση ειδικού κεφαλαίου στην ευρωπαϊκή οδηγία για την ανάθεση πνευματικών υπηρεσιών**, με σαφείς και εξειδικευμένους κανονισμούς για τις υπηρεσίες σχεδιασμού στο δομημένο και/ή φυσικό περιβάλλον.
- 2. Ανάθεση βάσει ποιότητας μέσω Α.Δ.**, εφαρμόζοντας την αρχή της βέλτιστης λύσης αντί της επιλογής βάσει της χαμηλότερης τιμής.
- 3. Διασφάλιση της συμμετοχής εξειδικευμένων, ανεξάρτητων και αμερόληπτων κριτικών επιτροπών** σε όλους τους Α.Δ.
- 4. Καθορισμός των Α.Δ. ως την προεπιλεγμένη διαδικασία ανάθεσης για έργα αρχιτεκτονικού σχεδιασμού**, με εξαιρέσεις μόνο σε περιπτώσεις που τεκμηριωμένα απαιτούν άλλες μορφές σύναψης συμβάσεων.
- 5. Δέσμευση των αναθετόνων φορέων** για την ουσιαστική και ολοκληρωμένη προετοιμασία των διαγωνισμών, καθώς και για την υλοποίηση των έργων σύμφωνα με τα αποτελέσματα των Α.Δ.
- 6. Υποχρεωτική ανάθεση της σύμβασης στον νικητή του Α.Δ.**, ώστε να διασφαλίζεται η συνέχεια, η διαφάνεια και η αξιοπιστία της διαδικασίας.

Υποστήριξη των Μικρών Επιχειρήσεων και Ενίσχυση του Ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Αγορά

- 7. Κατάργηση οικονομικών κριτηρίων** (όπως ελάχιστος κύκλος εργασιών) ως προϋπόθεση συμμετοχής στους Α.Δ.
- 8. Απαλλαγή από την απαίτηση παρουσίας προηγούμενων έργων** ως απαραίτητου κριτηρίου για τη συμμετοχή στους Α.Δ., ιδίως για νέους αρχιτέκτονες ή νεοσύστατα γραφεία.
- 9. Περιορισμός του βαθμού επεξεργασίας που απαιτείται** για τις προτάσεις συμμετοχής, ώστε να διατηρείται χαμηλό το κόστος συμμετοχής και να ενθαρρύνεται η ευρύτερη συμμετοχή.
- 10. Διασφάλιση της πλήρους ανωνυμίας των συμμετεχόντων** καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας του διαγωνισμού, για την αποτροπή προκαταλήψεων και τη διαφύλαξη της αμεροληψίας της κρίσης.

Πλαίσιο & Στοιχεία Τεκμηρίωσης των Συστάσεων

Baukultur – Προώθηση της Ποιότητας, της Καινοτομίας και της Ανάδειξης Οικονομικά Βιώσιμων Λύσεων μέσω Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (Α.Δ.)

1. Ειδικό Κεφάλαιο για την Ανάθεση Πνευματικών Υπηρεσιών στην Οδηγία της ΕΕ, με Εξειδικευμένους Κανονισμούς για τις Υπηρεσίες Σχεδιασμού στο Δομημένο ή Φυσικό Περιβάλλον.

Η κοινοπραξία ARCH-E εισηγείται την καθιέρωση ειδικού κεφαλαίου στην ευρωπαϊκή οδηγία για τις δημόσιες συμβάσεις, το οποίο θα ρυθμίζει διακριτά την **ανάθεση πνευματικών υπηρεσιών**, όπως είναι οι αρχιτεκτονικές υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες αυτές διαφέρουν ουσιωδώς από την προμήθεια υλικών αγαθών ή έργων μετρήσιμης απόδοσης, καθώς η αξία τους προκύπτει από **δημιουργική διαδικασία**, η οποία δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί εκ των προτέρων από τον αναθέτοντα.

Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, ως διαδικασίες ανάθεσης βασισμένες στην ποιότητα, είναι κατάλληλοι για την προμήθεια τέτοιων υπηρεσιών, διότι επιτρέπουν την επιλογή της βέλτιστης λύσης με βάση την ποιότητα και όχι το κόστος. Η ισχύουσα ευρωπαϊκή οδηγία για τις δημόσιες συμβάσεις, αν και παρέχει ένα γενικό πλαίσιο για τις αρχιτεκτονικές υπηρεσίες, αφήνει σημαντικά περιθώρια ερμηνείας και διαφοροποίησης σε εθνικό επίπεδο. Το αποτέλεσμα είναι ανομοιογένεια στους τρόπους με τους οποίους τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την οδηγία στα νομικά τους πλαίσια σχετικά με τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Η κοινοπραξία ARCH-E θεωρεί **κρίσιμη τη θεσμική κατοχύρωση κατάλληλων διαδικασιών επιλογής για τις πνευματικές υπηρεσίες, προκειμένου να διασφαλιστεί η επιτυχής υλοποίηση των έργων και η βέλτιστη, βιώσιμη χρήση τους**. Οι υπηρεσίες αυτές δεν μπορούν να αξιολογηθούν επαρκώς βάσει μόνο εμπορικών κριτηρίων.

Στην έκθεσή του *Much more than a market*, ο Enrico Letta επισημαίνει ότι οι δημόσιες προμήθειες πρέπει να αποτελούν εργαλείο προώθησης της κοινωνικής αξίας, της κοινωνικής συνοχής και της υλοποίησης των πράσινων και ψηφιακών μετασχηματισμών που θέτει ως στόχο η ΕΕ. Προτείνει, επιπλέον,

ότι οι δημόσιες δαπάνες πρέπει να κατευθύνονται με τρόπο που προωθεί ποιοτικούς και στρατηγικούς στόχους – και όχι απλώς τη χαμηλότερη τιμή¹³. Η επένδυση σε ουσιαστική προετοιμασία και υλοποίηση διαδικασιών επιλογής βασισμένων στην ποιότητα, όπως οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, έχει σαφή οικονομικά οφέλη σε βάθος χρόνου, σε όλα τα στάδια του έργου.

Για να ανταποκριθούν στους πολύπλοκους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους του σήμερα, οι αρχιτέκτονες καλούνται να προτείνουν **συγκεκριμένες, ολιστικές λύσεις ανά έργο**, λαμβάνοντας υπόψη κοινωνικές, περιβαλλοντικές και τεχνολογικές παραμέτρους. ΟΑ.Δ. αποτελεί το μόνο εργαλείο που επιτρέπει στους αναθέτοντες φορείς να αξιολογήσουν **πολλαπλές δημιουργικές προσεγγίσεις** και να επιλέξουν εκείνη που ανταποκρίνεται καλύτερα στις σύγχρονες ανάγκες. **Η κοινοπραξία ARCH-E προτείνει την ενσωμάτωση ειδικού κεφαλαίου για τις πνευματικές υπηρεσίες** στην ευρωπαϊκή οδηγία για τις δημόσιες συμβάσεις, με **σαφή πρόβλεψη για τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς** ως την προτιμώμενη διαδικασία ανάθεσης.

2. Ανάθεση βάσει Ποιότητας μέσω Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (Α.Δ.) | Η Αρχή της Βέλτιστης Λύσης έναντι της Χαμηλότερης Προσφοράς

Οι διαδικασίες δημόσιων συμβάσεων, σύμφωνα με την ισχύουσα ευρωπαϊκή Οδηγία, στοχεύουν στην επιλογή της «πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς». Η έννοια αυτή, ωστόσο, έχει προκαλέσει ερμηνευτική ασάφεια — όπως αναγνωρίζεται και στην παράγραφο 89 της Αιτιολογικής Έκθεσης της Οδηγίας. Για την άρση αυτής της αμφισημίας, προτείνεται η αντικατάστασή της με την έννοια της “βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής” (best value for money), ειδικά στην περίπτωση πνευματικών υπηρεσιών.

Ενώ στην περίπτωση υλικών αγαθών ή τεχνικών έργων η αποτίμηση της σχέσης ποιότητας-τιμής είναι εφικτή, αυτό δεν ισχύει για τις πνευματικές ή αρχιτεκτονικές υπηρεσίες, οι οποίες δεν μπορούν να καθοριστούν επαρκώς προκαταβολικά, καθώς η τελική πρόταση διαμορφώνεται μέσα από δημιουργική διερεύνηση και συνθετική διαδικασία. Η αξία αυτών των υπηρεσιών υπερβαίνει την αρχική σύμβαση και έχει ευρύτερες κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις, οι οποίες επηρεάζουν την οικονομική αποδοτικότητα σε βάθος χρόνου.

Κατά συνέπεια, προτείνεται η τροποποίηση της παραγράφου 89 της Αιτιολογικής Έκθεσης της Οδηγίας καθώς και όλων των σχετικών διατάξεων

¹³ Enrico Letta, *Much more than a market*, April 2024, <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

της Οδηγίας και της εθνικής νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων ως εξής:

«Όταν τα κριτήρια ανάθεσης βασίζονται στην έννοια της “πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς” ή της “βέλτιστης σχέσης ποιότητας – τιμής”, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι μακροοικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκάστοτε πρότασης. Οι επιπτώσεις αυτές δεν περιορίζονται στο στενό πλαίσιο του κόστους κατασκευής ή ανάθεσης, αλλά αφορούν την ευρύτερη αποδοτικότητα και βιωσιμότητα του έργου σε ορίζοντα ζωής.»

Στο Κεφάλαιο 2 της παρούσας Λευκής Βίβλου, τεκμηριώνεται ότι η ποιότητα και η οικονομική αποδοτικότητα δεν είναι αντίθετες έννοιες. Αντιθέτως, η ανάλυση των δεδομένων από υλοποιημένους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς κατέδειξε ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι ποιοτικές επιλογές οδήγησαν σε λύσεις που τελικά αποδείχθηκαν και οικονομικά οι πλέον συμφέρουσες.

Πιο αναλυτικά στοιχεία παρουσιάζονται στις σελίδες 26–41 του παρόντος εγγράφου.

3. Διασφάλιση Καταρτισμένων, Αμερόληπτων και Ανεξάρτητων Κριτικών Επιτροπών στους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.)

Η αξιοπιστία και η ποιότητα των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών εξαρτώνται σε κρίσιμο βαθμό από τη συγκρότηση και τη λειτουργία της κριτικής επιτροπής. Για την εξασφάλιση αντικειμενικής αξιολόγησης, είναι απαραίτητο τα μέλη της επιτροπής να διαθέτουν τα κατάλληλα επαγγελματικά προσόντα, θεσμική ανεξαρτησία και αμεροληψία.

Όταν απαιτούνται συγκεκριμένα επαγγελματικά προσόντα από τους συμμετέχοντες αρχιτέκτονες, η πλειοψηφία της επιτροπής πρέπει να αποτελείται από πρόσωπα με ισότιμη ή αντίστοιχη κατάρτιση και εμπειρία στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό. Τα μέλη αυτά θα πρέπει να λειτουργούν ως εξωτερικοί ειδικοί, χωρίς εξαρτήσεις ή θεσμική σχέση με τον αναθέτοντα φορέα.

Κάθε μέλος της επιτροπής οφείλει να δηλώσει εκ των προτέρων ότι δεν υφίσταται ή θα αποδεχθεί οποιαδήποτε σύμβαση σχετική με το διαγωνισθέν έργο, ούτε διατηρεί οποιαδήποτε σχέση συνεργασίας ή συμφέροντος με διαγωνιζόμενους. Η πρόληψη συγκρούσεων συμφερόντων είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της αξιοπιστίας της διαδικασίας και την αποτροπή κάθε μορφής μεροληψίας.

Η συμμετοχή των επαγγελματικών οργανώσεων, όπως οι σύλλογοι

αρχιτεκτόνων, στη διαδικασία επιλογής της επιτροπής συμβάλλει στην ενίσχυση της διαφάνειας και της θεσμικής εγκυρότητας. Παράλληλα, η εναλλαγή των μελών και η αποφυγή συνεχών διορισμών των ίδιων προσώπων σε τοπικό επίπεδο αποτρέπει φαινόμενα συγκέντρωσης εξουσίας και προάγει την ποικιλομορφία στην κρίση.

Σε διαγωνισμούς με διεθνή χαρακτήρα ή όταν αναμένεται συμμετοχή από το εξωτερικό, η παρουσία διεθνών μελών στην κριτική επιτροπή ενδείκνυται ως μέσο ενίσχυσης της εξωστρέφειας, της διαπολιτισμικής ανταλλαγής και της αποφυγής προκαταλήψεων.

Η διαμόρφωση τέτοιων επιτροπών αποτελεί βασικό θεμέλιο για τη διασφάλιση διαδικασιών υψηλής ποιότητας, τη νομιμοποίηση των αποτελεσμάτων και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επαγγελματιών και της κοινωνίας προς τους θεσμούς των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών.

4. Καθορισμός των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (Α.Δ.) ως την Προεπιλεγμένη Διαδικασία Ανάθεσης Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού | Εκτός από Ειδικές Περιπτώσεις που απαιτούν άλλες μορφές ανάθεσης

Η νομοθεσία περί δημοσίων συμβάσεων οφείλει να αναγνωρίζει τον ανοικτό αρχιτεκτονικό διαγωνισμό (Α.Δ.)¹⁴ ως την προεπιλεγμένη και προτιμητέα διαδικασία για την ανάθεση μελετών αρχιτεκτονικού σχεδιασμού από δημόσιους φορείς. Η πρακτική αυτή διασφαλίζει τη διαφάνεια, τη θεσμική αξιοπιστία και την επιλογή της βέλτιστης ποιοτικά πρότασης.

Η υποχρέωση διεξαγωγής αρχιτεκτονικών διαγωνισμών δεν θα πρέπει να περιορίζεται αποκλειστικά στον δημόσιο τομέα. Ιδιωτικά έργα που φέρουν σημαντική κοινωνική ή περιβαλλοντική βαρύτητα – είτε λόγω τοποθεσίας, είτε λόγω κλίμακας και επιρροής στο αστικό ή φυσικό περιβάλλον – θα πρέπει επίσης να υπάγονται σε ανάλογη υποχρέωση. Ο μηχανισμός αυτός ενισχύει τον δημόσιο χαρακτήρα του σχεδιασμού και προάγει το συλλογικό όφελος μέσω της αρχιτεκτονικής.

Η πρόταση του έργου ARCH-E αναγνωρίζει ότι η εφαρμογή της υποχρέωσης διοργάνωσης Α.Δ. θα πρέπει να προσαρμόζεται στις εθνικές ιδιαιτερότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις θεσμικές, γεωγραφικές και οικονομικές

¹⁴ Σε περιπτώσεις εξαιρετικών ειδικών προγραμμάτων που απαιτούν συγκεκριμένες δεξιότητες από τους αρχιτέκτονες, τα κριτήρια προσόντων μπορούν να αποτελέσουν κατάλληλο εργαλείο. Όπως εξηγείται στο σημείο 10, η απόδειξη των προσόντων θα πρέπει να ζητείται από τον νικητή του διαγωνισμού μετά την απόφαση της κριτικής επιτροπής, ενώ θα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα της «Eignungsleihe» (δανεισμός προσόντων) για να εξασφαλιστεί η προσβασιμότητα του Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού (Α.Δ.).

διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών-μελών. Η υποχρέωση αυτή μπορεί να εστιάζει σε έργα ή τοποθεσίες ιδιαίτερης σημασίας – πολεοδομικής, αρχιτεκτονικής, κοινωνικής, πολιτιστικής, περιβαλλοντικής ή οικονομικής.

Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν ήδη θεσπίσει αντίστοιχες ρυθμίσεις, συχνά συνδέοντάς τις με επενδυτικά κατώτατα όρια. Ενδεικτικά παρατίθενται:

Αυστρία | Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του συστήματος Α.Δ. στην Αυστρία είναι η συμμετοχή της κρατικής εταιρείας BIG (Bundesimmobiliengesellschaft m.b.H. ~ Federal Real Estate Company)¹⁵, η οποία διαχειρίζεται μεγάλο μέρος των δημόσιων επενδύσεων. Σύμφωνα με το Άρθρο 4 του Νόμου περί Κρατικών Ακινήτων (BIG-Gesetz), είναι υποχρεωτική η διεξαγωγή ανώνυμου Α.Δ. για όλα τα νέα κτίρια με εκτιμώμενη αξία άνω των 5 εκατομμυρίων ευρώ.

Γαλλία | Το κράτος και τα δημόσια ιδρύματά του υποχρεούνται να οργανώσουν Α.Δ. εάν το εκτιμώμενο ποσό αμοιβής υπερβεί τα €144.000 χωρίς ΦΠΑ. Για τις τοπικές αρχές το όριο είναι €221.000 χωρίς ΦΠΑ. Το κατώτατο όριο ισχύει μόνο για το σχεδιασμό και την κατασκευή νέων κτιρίων- εξαιρούνται οι ανακαινίσεις.

Γερμανία | Σύμφωνα με την παράγραφο 78(2) του VGV, οι δημόσιοι αναθέτοντες οφείλουν να εξετάζουν αν απαιτείται Α.Δ. για έργα στον τομέα της αρχιτεκτονικής, πολεοδομίας, γεφυροποιίας, τοπίου και υπαίθριων χώρων, και να τεκμηριώνουν την απόφασή τους.

Ουγγαρία | Ο Νόμος CXLIII περί Δημοσίων Συμβάσεων επιβάλλει τη διεξαγωγή Α.Δ. από δημόσιους φορείς για σύνθετα δημόσια έργα, όταν ξεπερνιέται η καθορισμένη κατώτατη τιμή επένδυσης, όπως αυτή ορίζεται στον νόμο.

Σλοβακία | Η νομοθεσία περί δημοσίων συμβάσεων υποχρεώνει τη χρήση Α.Δ. για συμβάσεις υπηρεσιών στους τομείς πολεοδομίας, αρχιτεκτονικής, πολιτικού μηχανικού ή της επεξεργασίας δεδομένων, με εκτιμώμενη αξία ίση ή υψηλότερη από το οικονομικό κατώτατο όριο σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 2, το οποίο ορίζει τις τιμές για τις συμβάσεις άνω του κατώτατου ορίου. Από τον Αύγουστο του 2024 το κατώτατο όριο για τις κεντρικές κυβερνητικές αρχές έχει οριστεί στα €143.000 χωρίς ΦΠΑ και για τις άλλες δημόσιες αναθέτουσες αρχές (όπως οι τοπικές αρχές) στα €221.000 χωρίς ΦΠΑ.

¹⁵ Rechtsinformationssystem des Bundes, 'Bundesrecht konsolidiert, Bundesimmobiliengesetz § 4, Fassung von 04.04.2024', <https://www.ris.bka.gv.at/NormDokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20001062&FassungVom=2024-04-04&Artikel=&Paragraf=4&Anlage=&Uebergangsrecht=>

Σλοβενία | Για δημόσια έργα με επενδυτική αξία άνω των €2.500.000, και για αθλητικούς/ψυχαγωγικούς ανοικτού χώρου με κατώτατο όριο αξίας επένδυσης €500.000, ή όταν προτείνεται αλλαγή χρήσης γης άνω των 5 εκταρίων, ο Νόμος για τις Δημόσιες Συμβάσεις / *Zakon o Javnem Naročanju* (ZJN-3) επιβάλλει τη διεξαγωγή Α.Δ. για το σχεδιασμό δημόσιων υποδομών.

Ισπανία – Καταλονία | Ο Νόμος 12/2017 για την Αρχιτεκτονική της Καταλονίας (Άρθρα 12 και 18) καθιστά υποχρεωτική τη διεξαγωγή Α.Δ. για υπηρεσίες αρχιτεκτονικού σχεδιασμού με εκτιμώμενη αμοιβή άνω των €60.000 για νέα κατασκευή, αποκατάσταση ή ανακαίνιση.

5. Δέσμευση των Αναθετουσών Αρχών για Διεξοδική Προετοιμασία ενός Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού (Α.Δ.) και Υλοποίηση του Έργου

Η μη υλοποίηση έργων που προκύπτουν από Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που υπονομεύουν την αξιοπιστία του θεσμού. Σε πολλές περιπτώσεις, ενώ η διαδικασία του διαγωνισμού ολοκληρώνεται, οι υποσχόμενες υπηρεσίες σχεδιασμού δεν ανατίθενται και το έργο δεν προχωρά. Το φαινόμενο αυτό αποδίδεται κυρίως στην ανεπαρκή προετοιμασία του διαγωνισμού εκ μέρους των αναθετουσών αρχών.

Για την αποφυγή τέτοιων φαινομένων, η προκήρυξη ενός διαγωνισμού θα πρέπει να βασίζεται σε μια καλά θεμελιωμένη προπαρασκευαστική διαδικασία, η οποία να διασφαλίζει τα εξής:

- Εξασφαλισμένη χρηματοδότηση για την υλοποίηση του έργου.
- Οριστική διευθέτηση ζητημάτων που σχετίζονται με τη χρήση γης.
- Διασφαλισμένη κυριότητα του οικοπέδου ή του χώρου όπου θα πραγματοποιηθεί το έργο.
- Κατάρτιση αναλυτικού προγράμματος σχεδιασμού με σαφώς διατυπωμένους στόχους, λειτουργικές απαιτήσεις και κριτήρια αξιολόγησης.

Για τον περιορισμό του κινδύνου να διεξάγονται διαγωνισμοί χωρίς προοπτική πραγματικής υλοποίησης, η κοινοπραξία ARCH-E ισηγείται τη θεσμοθέτηση μηχανισμών ελέγχου της ποιότητας των διαγωνιστικών προκηρύξεων (brief). Κρίσιμης σημασίας είναι η σαφήνεια και ρεαλιστικότητα των απαιτήσεων του προγράμματος, ώστε να περιορίζονται οι μεταγενέστερες παρεμβάσεις και τροποποιήσεις.

Η εμπλοκή τοπικών συλλόγων αρχιτεκτόνων ή επαγγελματιών με εμπειρία στη διοργάνωση διαγωνισμών κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη στο στάδιο προετοιμασίας. Η συμμετοχή τους συμβάλλει στη διασφάλιση της πληρότητας της προκήρυξης και ενισχύει τη θεσμική ποιότητα της διαδικασίας.

Οι προσεγγίσεις για τον έλεγχο της ποιότητας του προκήρυξης/brief μπορούν να διαφέρουν ανάλογα με τη χώρα:

Στην περίπτωση της Αυστρίας, οι αρχιτεκτονικοί σύλλογοι (Kammern) ελέγχουν την ποιότητα της προκήρυξης και τη βιωσιμότητα του έργου στο πλαίσιο των λεγόμενων Συνεργατικών Α.Δ. (Kooperierte Wettbewerbe). Μέσω αυτών, εξασφαλίζεται η κατάλληλη προετοιμασία του έργου (ενδεχομένως με προκαταρκτικές μελέτες) και η εφαρμογή των αυστριακών προτύπων διαγωνισμών (WSA 2010).

Στην περίπτωση της Σλοβενίας, ένα παρόμοιο σύστημα είναι υποχρεωτικό για όλους τους διαγωνισμούς που διοργανώνονται από τον αρχιτεκτονικό σύλλογο ZAPS. Οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να προετοιμάζουν την προκήρυξη σύμφωνα με τις Οδηγίες ZAPS για τη σύνταξη διαγωνιστικών προκηρύξεων¹⁶. Η αρμόδια υπηρεσία διαγωνισμών του ZAPS ελέγχει στη συνέχεια τη δομική πληρότητα και τη σκοπιμότητα του έργου. Ως αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, στο 90% των Α.Δ. της τελευταίας δεκαετίας υπογράφηκε σύμβαση για την εκπόνηση της μελέτης και σε 99% των περιπτώσεων με τον νικητή του διαγωνισμού.

6. Δεσμευτική Υποχρέωση του Αναθέτοντα για Ανάθεση Σύμβασης στον Νικητή του Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού (Α.Δ.)

Η νίκη σε έναν Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό (Α.Δ.) δεν συνεπάγεται αυτόματα την ανάθεση σύμβασης. Σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας ARCH-E (Οκτώβριος 2024), που διεξήχθη σε περισσότερες από 20 χώρες της ΕΕ, μόνο το 35% των πρώτων βραβευθέντων σε διαγωνισμούς εκτός της χώρας τους έλαβε τελικά ανάθεση του έργου¹⁷. Η συμμετοχή σε Α.Δ. συνεπάγεται ουσιαστική επένδυση για τα αρχιτεκτονικά γραφεία – όχι μόνο σε επίπεδο πιθανότητας βράβευσης, αλλά κυρίως ως μέσο διεκδίκησης ουσιαστικού έργου.

Η κοινοπραξία ARCH-E εισηγείται τη θέσπιση δεσμευτικής υποχρέωσης για τις αναθέτουσες αρχές να αναθέτουν τη σύμβαση παροχής υπηρεσιών στον

¹⁶ Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 'Navodila za pripravo natečajnih gradiv', Ιανουάριος 2022, <https://zaps.si/wp-content/uploads/2025/04/Navodila-za-izdelavo-natečajnih-nalog.pdf>.

¹⁷ Dr. Eva M. Álvarez Isidro, Dr. Carlos J. Gómez Alfonso, ARCH-E Architects' Needs Report, 2025, https://www.arch-e.eu/files/Architects-Needs-Report_EN_v2.pdf

πρώτο νικητή του διαγωνισμού. Σε περιπτώσεις όπου η υλοποίηση του έργου καταστεί αδύνατη λόγω ανωτέρας βίας, παρά την επαρκή προετοιμασία, προτείνεται η πρόβλεψη υποχρέωσης καταβολής αποζημίωσης στον πρώτο νικητή.

Η ισχύουσα νομοθεσία – συγκεκριμένα το Άρθρο 32(4) της Οδηγίας για τις Δημόσιες Συμβάσεις (Public Procurement Directive – PRD) – δεν υποστηρίζει ρητά την απευθείας ανάθεση στον πρώτο νικητή. Αντίθετα, όλοι οι βραβευθέντες ενός Α.Δ. θεωρούνται εν δυνάμει υποψήφιοι για ανάθεση, ενώ η διαδικασία διαπραγμάτευσης μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς περαιτέρω διαγωνισμό, μόνο εφόσον αυτό προβλέπεται από τους κανόνες του διαγωνισμού και αφορά έναν ή περισσότερους από τους νικητές. Σε αυτήν την περίπτωση, όλοι οι νικητές πρέπει να προσκληθούν σε διαπραγμάτευση.

Η πρακτική αυτή έρχεται συχνά σε σύγκρουση με τις αποφάσεις των κριτικών επιτροπών, οι οποίες με σαφήνεια ορίζουν την κατάταξη των προτάσεων και εισηγούνται την υλοποίηση της πρότασης του πρώτου νικητή. Η κοινοπραξία ARCH-E προτείνει την αναθεώρηση του άρθρου 32(4) της PRD, ώστε να επιτρέπεται ρητά η απευθείας ανάθεση της σύμβασης αποκλειστικά στον πρώτο νικητή, χωρίς ανάγκη επιπλέον διαπραγματεύσεων.

Το Κεφάλαιο 2 της παρούσας Λευκής Βίβλου αναλύει την οικονομική διάσταση των Α.Δ. και καταδεικνύει ότι οι εν λόγω διαδικασίες δεν ενέχουν μεγαλύτερο οικονομικό ρίσκο σε σύγκριση με άλλες μορφές ανάθεσης. Αντιθέτως, σε πολλές περιπτώσεις αποδεικνύονται οικονομικά αποδοτικότερες, ενώ εξασφαλίζουν τεκμηριωμένη επιλογή βάσει της ποιότητας του σχεδιασμού.

Στη Γερμανία και την Ελβετία, οι ισχύοντες κανονισμοί RPW 2013 (Γερμανία) και SIA 142/143 (Ελβετία) δεσμεύουν τις αναθέτουσες αρχές να προχωρήσουν σε ανάθεση υπηρεσιών σχεδιασμού όταν επιλέγουν Α.Δ. πριν από διαδικασία σύναψης σύμβασης.

Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως όταν ο πρώτος νικητής δεν πληροί τα κριτήρια επιλεξιμότητας ή όταν οι διαπραγματεύσεις για χρονοδιαγράμματα, οικονομικούς όρους ή άλλες βασικές παραμέτρους αποτύχουν, μπορεί να προβλεφθεί μετάβαση στους επόμενους νικητές, κατά φθίνουσα σειρά.

Η ενίσχυση της δεσμευτικότητας της ανάθεσης είναι ιδιαίτερης σημασίας για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), για τις οποίες το κόστος συμμετοχής σε Α.Δ. είναι δυσανάλογα υψηλό σε σχέση με τη διαθέσιμη επενδυτική τους δυνατότητα. Η αύξηση της προβλεψιμότητας και αξιοπιστίας της διαδικασίας μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για τη συμμετοχή τους και την πρόσβασή τους σε νέες αγορές.

Υποστήριξη των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) για την Είσοδο στην Ευρωπαϊκή Αγορά

7. Χωρίς Οικονομικά Κριτήρια η Συμμετοχή σε Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς

Οι Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί (Α.Δ.) αποτελούν σημαντικό εφαλτήριο για τα νεοσύστατα αρχιτεκτονικά γραφεία που επιδιώκουν την είσοδο στην αγορά. Ωστόσο, τα οικονομικά κριτήρια συμμετοχής — όπως τα κατώτατα όρια ετήσιου κύκλου εργασιών — συνιστούν, στις περισσότερες περιπτώσεις, ανυπέρβλητο εμπόδιο για νέους αρχιτέκτονες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ).

Σύμφωνα με την έρευνα ARCH-E για τις ανάγκες των αρχιτεκτόνων, οι συμμετέχοντες που εργάζονται σε ΜΜΕ κατέταξαν τα οικονομικά κριτήρια επιλεξιμότητας (όπως τα κατώτατα όρια κύκλου εργασιών) ως το τρίτο σημαντικότερο εμπόδιο για τη συμμετοχή τους σε Α.Δ.

Η ικανότητα ενός αρχιτέκτονα να παράγει υψηλής ποιότητας σχεδιαστικές λύσεις δεν εξαρτάται από την προηγούμενη οικονομική του επίδοση. Για τον λόγο αυτόν, προτείνεται η πλήρης κατάργηση των οικονομικών κριτηρίων ως προϋπόθεση συμμετοχής στους διαγωνισμούς. Ένα άμεσο θετικό αποτέλεσμα θα ήταν η διευρυμένη πρόσβαση των ΜΜΕ στους διαγωνισμούς, γεγονός που θα ενίσχυε την ποικιλία καινοτόμων ιδεών και την ανανέωση του αρχιτεκτονικού τοπίου.

8. Χωρίς Υποχρεωτικά Έργα Αναφοράς για Συμμετοχή σε Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.)

Κατά κανόνα, δεν θα πρέπει να απαιτούνται έργα αναφοράς για τη συμμετοχή σε Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.). Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις — όταν ο διαγωνισμός αφορά ιδιαίτερα εξειδικευμένα έργα και απαιτούνται συγκεκριμένες δεξιότητες για την υλοποίηση του προγράμματος — μπορούν οι δημόσιοι φορείς να ζητούν έργα αναφοράς, και αυτά μόνο στο μέτρο που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του διαγωνισμού.

Τα έργα αναφοράς πρέπει να αντικατοπτρίζουν δεξιότητες και ικανότητες και όχι απαραίτητα εμπειρία, όγκο ή κλίμακα προηγούμενων έργων. Η προσέγγιση αυτή διασφαλίζει ότι δεν αποκλείονται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και τα νέα αρχιτεκτονικά γραφεία που βρίσκονται στην αρχή της επαγγελματικής τους διαδρομής.

Επιπλέον, τα έργα αναφοράς δεν θα πρέπει να περιορίζονται σε υλοποιημένα έργα των τελευταίων ετών· αντιθέτως, η έννοια του έργου αναφοράς πρέπει να ορίζεται με ευρύ τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή προσβασιμότητα. Ο υπερβολικός περιορισμός των σχετικών κριτηρίων ευνοεί δυσανάλογα τα μεγάλα γραφεία, χωρίς να προκύπτει ουσιαστικό όφελος για την ποιότητα ή τη διαδικασία επιλογής.

9. Περιορισμός του Βαθμού Λεπτομέρειας των Υποβολών σε Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.)

Οι ειδικοί εκτιμούν ότι ο μέσος χρόνος που απαιτείται από ένα αρχιτεκτονικό γραφείο για να συμμετάσχει σε έναν Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό (Α.Δ.) ανέρχεται σε περίπου 400 ώρες¹⁸, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να φτάσει ακόμη και τις 1.000 ώρες. Σύμφωνα με στοιχεία του ZAPS στη Σλοβενία, το κόστος προετοιμασίας μιας συμμετοχής σε Α.Δ. κυμαίνεται, κατά μέσο όρο, στα €15.000 ¹⁹ ανά γραφείο.

Υπάρχει ευρεία συναίνεση ότι ένα τόσο υψηλό επίπεδο λεπτομέρειας δεν είναι απαραίτητο για την ουσιαστική αξιολόγηση της ποιότητας ενός αρχιτεκτονικού σχεδίου. Αντιθέτως, συνεπάγεται σημαντική σπατάλη πόρων και χρόνου, η οποία θα μπορούσε να αποφευχθεί χωρίς να θίγεται η αξιοπιστία της διαδικασίας.

Ο περιορισμός του απαιτούμενου βαθμού ανάλυσης, σε αναλογικό επίπεδο ανάλογα με το αντικείμενο του διαγωνισμού, θα καθιστούσε τη συμμετοχή πιο ελκυστική για περισσότερους αρχιτέκτονες, ενισχύοντας τον αριθμό και την ποικιλία των προτάσεων που λαμβάνει η αναθέτουσα αρχή. Η αυξημένη συμμετοχή προσφέρει πολλαπλά οφέλη: ευρύτερη κοινωνική αποδοχή του τελικού έργου, ανάδειξη τάσεων και κοινών προσεγγίσεων που διευκολύνουν τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων, καθώς και μεγαλύτερη πιθανότητα εντοπισμού εξαιρετικών ή καινοτόμων λύσεων.

Παράλληλα, η μείωση των απαιτήσεων περιορίζει το συγκριτικό μειονέκτημα των ΜΜΕ έναντι των μεγάλων γραφείων, καθώς μειώνονται οι απαιτήσεις σε πόρους. Σε μακροοικονομικό επίπεδο, η υπέρμετρη απαίτηση για εκτενείς παρουσιάσεις δεσμεύει επαγγελματικό δυναμικό και κεφάλαιο που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν παραγωγικά σε άλλες δραστηριότητες.

¹⁸ Βασίζεται σε έρευνα και σχετικά εκθέματα του Nikolaus Hellmayr για το ΒΚΖΤ το 2024.

¹⁹ Στατιστικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από το ZAPS για τους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.) την περίοδο 2019–2023, εκτίμηση κόστους από αρχιτεκτονικά γραφεία.

Το Μέρος Γ του αυστριακού WSA 2010 συνιστά τον περιορισμό του απαιτούμενου βαθμού ανάλυσης στις εξής βασικές προδιαγραφές:

- Τοπογραφικό σχέδιο σε κλίμακα 1:500
- Κατόψεις σε κλίμακα 1:200
- Τομές σε κλίμακα 1:200
- Όψεις σε κλίμακα 1:200
- Κείμενο επεξήγησης της πρότασης
- Πίνακες με αριθμητικά δεδομένα (όπως δομημένη επιφάνεια, καθαροί και μεικτοί χώροι, επιφάνεια όψεων, συνολικός όγκος)
- Μακέτα σε κλίμακα 1:500, με αφαιρετική και απλοποιημένη τρισδιάστατη αναπαράσταση του κτιρίου

Ενδέχεται, φυσικά, να απαιτείται μεγαλύτερος βαθμός ανάλυσης για επιμέρους πτυχές, ανάλογα με τη φύση κάθε έργου. Ωστόσο, αυτό θα πρέπει να αξιολογείται πάντοτε με βάση την αρχή της αναλογικότητας. Ο βαθμός λεπτομέρειας πρέπει να είναι επαρκής για την αναγνώριση της ποιότητας της πρότασης και τη λήψη τεκμηριωμένης απόφασης από την κριτική επιτροπή — όχι όμως να την υπερβαίνει, απαιτώντας περιττές ή υπερβολικές λεπτομέρειες.

Σε ορισμένους Α.Δ. ζητούνται από τους συμμετέχοντες υπολογισμοί ή πιστοποιητικά που δεν είναι εφικτό να εκπονηθούν στο στάδιο της προκαταρκτικής μελέτης. Αντί για τέτοιου είδους διοικητικό βάρος, προτείνεται οι στόχοι αυτοί να ενσωματώνονται στη διακήρυξη ως δεσμεύσεις που αναλαμβάνει ο πρώτος νικητής κατά την περαιτέρω ανάθεση και ανάπτυξη της μελέτης. Τέλος, η κριτική επιτροπή μπορεί να υποστηρίζεται συμβουλευτικά από εξειδικευμένους εμπειρογνώμονες που διορίζονται από την αναθέτουσα αρχή, χωρίς όμως δικαίωμα ψήφου ή απόφασης.

10. Διασφάλιση της Ανωνυμίας των Συμμετεχόντων σε Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.)

Η ανωνυμία των συμμετεχόντων και των υποβαλλόμενων προτάσεων καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της διαφάνειας και της αμεροληψίας στους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.).

Το άρθρο 82, παράγραφος 5 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ προβλέπει τη δυνατότητα διαλόγου μεταξύ των συμμετεχόντων και της κριτικής επιτροπής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό μπορεί να δημιουργήσει ζητήματα ως προς τη διατήρηση της ανωνυμίας κατά την εξέλιξη της διαδικασίας. Συνιστάται η τροποποίηση της εν λόγω παραγράφου, ώστε ο διάλογος μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και των συμμετεχόντων να παραμένει εφικτός — αλλά όχι υποχρεωτικός — και να πραγματοποιείται υπό αυστηρές εγγυήσεις ανωνυμίας.

Παράλληλα, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα προκαθορισμένα κριτήρια καταλληλότητας μπορεί να αντιβαίνουν στην αρχή της ανωνυμίας και να περιορίζουν την πρόσβαση μικρών και μεσαίων γραφείων. Τα κριτήρια αυτά πρέπει να είναι ανάλογα προς την πολυπλοκότητα και τις απαιτούμενες δεξιότητες του κάθε διαγωνισμού. Η εξέταση των τυπικών προσόντων προτείνεται να πραγματοποιείται μετά την επιλογή του νικητή από την κριτική επιτροπή, και όχι προκαταβολικά.

Σε περίπτωση που ο πρώτος νικητής δεν πληροί όλα τα τυπικά κριτήρια, θα πρέπει να του δίνεται η δυνατότητα να τα καλύψει μέσω *Eignungsleihe*²⁰ (έννοια που μεταφράζεται κυριολεκτικά ως δανεισμός προσόντων) ή παρόμοιων θεσμικών εργαλείων. Αντίστοιχες διαδικασίες εφαρμόζονται ήδη, με ποικίλες μορφές, σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες. Μια ενιαία ρύθμιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα ήταν ιδιαίτερα επιθυμητή. Με αυτόν τον τρόπο, οι νικητές Α.Δ. θα έχουν τη δυνατότητα να συνεργάζονται με άλλα γραφεία για να καλύψουν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις μετά τη νίκη τους, χωρίς να επιβαρύνονται οι λοιποί συμμετέχοντες με διοικητικά βάρη εξ αρχής. Για την εφαρμογή αυτής της προσέγγισης, αρκεί μια τροποποίηση του άρθρου 63 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ, ως προς τον χρόνο ελέγχου καταλληλότητας.

Οι συμμετοχικές διαδικασίες, που περιλαμβάνουν τις απόψεις των μελλοντικών χρηστών και των πολιτών, αναγνωρίζονται ως πολύτιμα εργαλεία σχεδιασμού. Με κατάλληλο σχεδιασμό, η ανωνυμία και η συμμετοχικότητα μπορούν να συνυπάρχουν, ακόμη και σε ανοικτούς Α.Δ. Οι διοργανωτές ενθαρρύνονται να δρομολογούν συμμετοχικές διαδικασίες σε πρώιμο στάδιο της προετοιμασίας του διαγωνισμού, με τη συμμετοχή ενδιαφερόμενων ομάδων, ενεργών πολιτών και μελλοντικών χρηστών, συμβάλλοντας έτσι στην πληρέστερη διαμόρφωση της προκήρυξης και των όρων συμμετοχής.

²⁰ Στη Γερμανία, το νομικό πλαίσιο για την *Eignungsleihe* ορίζεται από την [Vergabeverordnung \(VgV\) § 47](#). Η VgV δεν εφαρμόζεται μόνο στους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.), αλλά στη σύναψη δημοσίων συμβάσεων γενικότερα.

► ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ | Μείωση των Γλωσσικών Φραγμών

Παρότι οι γλωσσικοί φραγμοί συγκαταλέγονται στα σημαντικότερα εμπόδια για τους αρχιτέκτονες που δραστηριοποιούνται σε διασυνοριακά έργα, το ARCH-E συνιστά όπως η προκήρυξη ενός Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού (Α.Δ.) πραγματοποιείται, κατά κανόνα, σε μία μόνο γλώσσα, και στις περισσότερες περιπτώσεις στη τοπική γλώσσα.

Όταν οι αναθέτουσες αρχές επιδιώκουν να προσελκύσουν συμμετοχές από το εξωτερικό, συνιστάται η διεξαγωγή του διαγωνισμού στην αγγλική γλώσσα. Ο περιορισμός της διαδικασίας σε μία μόνο γλώσσα στοχεύει, πρωτίστως, στη διασφάλιση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων.

Για τη διευκόλυνση της συμμετοχής αρχιτεκτόνων σε διεθνείς διαγωνισμούς, το ARCH-E προτείνει:

- την έκδοση της προκήρυξης και στα αγγλικά, παράλληλα με την τοπική γλώσσα, ή
- τη διάθεσή της σε ψηφιακή μορφή, ώστε να μπορεί να μεταφραστεί εύκολα με τη χρήση αυτοματοποιημένων εργαλείων.

Επιπλέον, το ARCH-E παρέχει ένα δίκτυο επαφών, το οποίο επιτρέπει στους αρχιτέκτονες να εντοπίζουν τοπικούς συνεργάτες, με στόχο την υπέρβαση γλωσσικών εμποδίων αλλά και την κάλυψη πιθανών κενών γνώσης σχετικά με την εθνική νομοθεσία και τις τοπικές διαδικασίες.

Το Γλωσσάριο ARCH-E συνιστά επίσης ένα χρήσιμο εργαλείο για τη μείωση των γλωσσικών φραγμών και προγραμματίζεται να εμπλουτιστεί περαιτέρω εντός του επόμενου έτους.

Κεφάλαιο 2

**Δεδομένα σχετικά με την
Οικονομική Αποδοτικότητα
των Αρχιτεκτονικών
Διαγωνισμών**

Δεδομένα σχετικά με την Οικονομική Αποδοτικότητα των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ | Οι Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί (Α.Δ.) συχνά αντιμετωπίζονται ως κοστοβόρες και αναποτελεσματικές διαδικασίες. Ωστόσο, μια αναλυτική μελέτη 40 διαγωνισμών καταδεικνύει τα σημαντικά οικονομικά οφέλη που προσφέρουν, ιδιαίτερα για τους δημόσιους φορείς.

Η μελέτη αποκαλύπτει ότι τα έργα που προκύπτουν μέσω διαγωνισμών —επιλεγμένα βάσει ποιοτικής αξιολόγησης— δεν προσφέρουν μόνο ανώτερη αρχιτεκτονική και λειτουργική ποιότητα, αλλά οδηγούν και σε σημαντικές μειώσεις στον μικτό δομήσιμο χώρο (GFA- Gross Floor Area) και στο κόστος κατασκευής.

Το διαδικαστικό κόστος των διαγωνισμών ανέρχεται κατά μέσο όρο στο 0,7% του συνολικού κόστους κατασκευής, ενώ τα πιθανά οικονομικά οφέλη μπορούν να επιφέρουν απόσβεση έως και 32%. Σε σύγκριση με τις διαπραγματευόμενες διαδικασίες, που συχνά στερούνται σαφούς σχεδιαστικής βάσης, οι Α.Δ. προσφέρουν μια διαφανή και συγκριτική διαδικασία, που εξασφαλίζει την ανάδειξη και υλοποίηση της βέλτιστης λύσης.

Η ποικιλία των προτάσεων, η σε βάθος μελέτη και η ανώνυμη, ανεξάρτητη αξιολόγηση από την κριτική επιτροπή οδηγούν σε έργα με χαμηλότερο λειτουργικό κόστος και βελτιωμένα μακροχρόνια απόδοση. Επιπλέον, για μικρούς δήμους ή άπειρους δημόσιους φορείς, οι διαγωνισμοί συμβάλλουν στη μείωση των κινδύνων

που απορρέουν από ανεπαρκείς ή επισφαλείς σχεδιαστικές παραδοχές.

Η μελέτη ανατρέπει το διαδεδομένο αφήγημα ότι η ποιοτική αρχιτεκτονική αποτελεί πολυτέλεια, αποδεικνύοντας ότι ο σχεδιασμός υψηλής ποιότητας και η οικονομική αποδοτικότητα δεν είναι αντικρουόμενοι στόχοι, αλλά αλληλοενισχυόμενοι.

Οι Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί αναδεικνύονται, τελικά, ως θεμελιώδεις, δημοκρατικό και οικονομικά αποτελεσματικό εργαλείο για την ανάθεση έργων.

Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί έχουν τη φήμη ότι είναι δαπανηροί, χρονοβόροι και συνεπώς οικονομικά ασύμφοροι. Ωστόσο, συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο όταν εξεταστούν τα οικονομικά στοιχεία των έργων που ανατίθενται μέσω διαγωνισμού. Οι αναθέτουσες αρχές συχνά αγνοούν ότι η ανάθεση μιας μελέτης χωρίς σαφή και διαφοροποιημένη αποσαφήνιση των ποιοτικών αρχών —την οποία μόνο ένας διαγωνισμός μπορεί να προσφέρει— ενέχει τεράστιους κινδύνους και προκαλεί δισεκατομμύρια ευρώ σε περιττές δαπάνες κάθε χρόνο στα δημόσια έργα.

Η ανάθεση μελετητικών υπηρεσιών βάσει της χαμηλότερης τιμής, όπως προκύπτει γρήγορα μέσω μιας διαπραγματευόμενης διαδικασίας, μπορεί να φαίνεται κατάλληλη, πειστική και οικονομικά δικαιολογημένη σε σύγκριση με τη σύνθετη διαδικασία ενός διαγωνισμού. Ωστόσο, σε αυτές τις διαπραγματεύσεις λείπει η ουσιαστική βάση της υπηρεσίας στην οποία αναφέρεται η προσφερόμενη τιμή. Συνήθως, δεν υπάρχει επαληθευμένη ποιοτική συσχέτιση μεταξύ τιμής και παρεχόμενης ποιότητας. Επιπλέον, δεν υπάρχει συνολική αντίληψη για το περιεχόμενο και τις παραμέτρους του έργου, γεγονός που συνιστά μεγάλο ρίσκο για αναθέτες με περιορισμένη εμπειρία, κυρίως όσον αφορά το συνολικό κόστος καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του κτιρίου.

Αντίθετα, στον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό, το περιεχόμενο του έργου και τα βασικά δεδομένα προσδιορίζονται με ακρίβεια, αξιολογούνται επαγγελματικά και συγκρίνονται μεταξύ διαφορετικών σχεδιαστικών προσεγγίσεων. Αν παραιτηθούμε από αυτή τη σύγκριση των ποιοτικών χαρακτηριστικών, δεν εγκαταλείπουμε μόνο την οικοδομική κουλτούρα, αλλά και τη δημιουργία χώρων υψηλής λειτουργικότητας και ποιότητας διαμονής.

Αποτυγχάνουμε επίσης να εκμεταλλευτούμε ένα σημαντικό δυναμικό εξοικονόμησης όσον αφορά το κόστος κατασκευής και τις μελλοντικές λειτουργικές δαπάνες. Αν αναλύσουμε συστηματικά τα βασικά δεδομένα έργων που έχουν υποβληθεί, εξεταστεί και αξιολογηθεί σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς (Α.Δ.), βάσει κριτηρίων οικονομικής αποδοτικότητας, μπορούν να προκύψουν οι εξής θέσεις και διαπιστώσεις, με βάση το εύρος των δεδομένων αυτών και, κυρίως, μέσω της σύγκρισης της μικτής δομήσιμης επιφάνειας (GFA) του πρώτου βραβευμένου έργου με τα υπόλοιπα:

1. Κάθε υποβαλλόμενο έργο συνιστά μια δυναμική λύση για το προκηρυγμένο κατασκευαστικό αντικείμενο. Επιτυγχάνουμε ποιότητα ως προς την οικοδομική κουλτούρα, την αξία του δομημένου περιβάλλοντος και τη λειτουργική συνοχή μέσω της σύγκρισης και αξιολόγησης διαφορετικών σχεδιαστικών λύσεων. Ταυτόχρονα, [η ποικιλία των προτάσεων](#) σε έναν διαγωνισμό μας δίνει σαφή εικόνα των οικονομικών παραμέτρων, της κατανομής τους και του εύρους τους.
2. Το ποιοτικό φάσμα των σχεδιαστικών προτάσεων προκύπτει κυρίως από παράγοντες πολεοδομίας, αρχιτεκτονικής και λειτουργικότητας. Η οικονομική απόδοση συσχετίζεται στενά με αυτούς τους παράγοντες, π.χ. με τη συνεπή εφαρμογή ενός χωρικού και λειτουργικού προγράμματος μέσω [καλοσχεδιασμένων και αποδοτικών κατόψεων](#).
3. [Το εύρος του κόστους κατασκευής](#) μπορεί να υπολογιστεί με βάση τις οικονομικές παραμέτρους που χρησιμοποιεί ο φορέας υλοποίησης κατά την προετοιμασία του έργου, καθώς και τη μικτή δομήσιμη επιφάνεια (GFA) που προκύπτει από την αξιολόγηση των σχεδιαστικών προτάσεων. Άλλοι ποιοτικοί παράγοντες των έργων που συμμετέχουν στον διαγωνισμό παρέχουν τουλάχιστον μια ένδειξη για τα λειτουργικά και μελλοντικά κόστη καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του κτιρίου. Η εκτίμηση κόστους βάσει αυτών των παραμέτρων αντικατοπτρίζει **το ρίσκο που αναλαμβάνει ο αναθέτων** κατά την ανάθεση και παρέχει σχετική — αν και όχι πλήρη — εικόνα για το πραγματικό κόστος υλοποίησης του έργου. Ωστόσο, κατά την άποψή μας, αυτή η εκτίμηση κόστους, που προκύπτει από τα δεδομένα του διαγωνισμού, αποτελεί την εγκυρότερη και βέλτιστη δυνατή πρόβλεψη τη στιγμή της απόφασης για ανάθεση. Τα τελικά κόστη εξαρτώνται από την επόμενη φάση μελετών μετά την ανάθεση, καθώς και από πλήθος παραμέτρων, όπως οι συνθήκες αγοράς, οι όροι υλοποίησης, ο τρόπος χρήσης του κτιρίου και άλλοι εξωτερικοί παράγοντες.

4. Ως προς τους παράγοντες οικονομικής αποδοτικότητας, τα έργα που κατατάσσονται στην πρώτη θέση βρίσκονται γενικά στο ανώτερο τρίτο όλων των υποβληθέντων προτάσεων — και στις περισσότερες περιπτώσεις είναι καλύτερα από τον μέσο όρο που προκύπτει από τη σύγκριση των συνολικών μικτών επιφανειών (GFA) όλων των έργων.
5. Κατά μέσο όρο, το κόστος διεξαγωγής ενός διαγωνισμού αντιστοιχεί σε περίπου 0,7% του κόστους κατασκευής, όπως αυτό προσδιορίζεται βάσει του έργου που κατατάχθηκε πρώτο. Τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα των διαγωνισμών, σε όρους μείωσης του κόστους κατασκευής, είναι κατά μέσο όρο 18,8 φορές μεγαλύτερα από το κόστος διεξαγωγής τους.

Μια μελέτη που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου ARCH-E επιβεβαιώνει τις παραπάνω θέσεις, βασιζόμενη σε δεδομένα από 40 αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Η μελέτη καταδεικνύει το οικονομικό δυναμικό των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών (Α.Δ.) για τους αναθέτες, συγκρίνοντας την ανάλυση της μικτής δομήσιμης επιφάνειας (GFA) όλων των προτάσεων με τα αντίστοιχα κόστη κατασκευής. Το πραγματικό κόστος της διαγωνιστικής διαδικασίας, όταν συγκρίνεται με τα υπολογιζόμενα κόστη κατασκευής ή τις επιτυγχανόμενες εξοικονομήσεις, δείχνει έναν βαθμό απόσβεσης που υπερβαίνει κατά περισσότερες από 18 φορές το μέσο ποσοστό δυνατής εξοικονόμησης (μόνο από το κόστος κατασκευής). Πιο απλά: ένας αναθέτης που προκηρύσσει έργο μέσω αρχιτεκτονικού διαγωνισμού αποκομίζει, κατά μέσο όρο, απόδοση 18 φορές μεγαλύτερη από το διαδικαστικό κόστος, μέσω της μείωσης του κόστους κατασκευής. Ακόμη και στο χειρότερο σενάριο κινδύνου, ο συντελεστής αυτός υπερβαίνει τις 32 φορές.

Πριν περάσουμε στα συγκεκριμένα στοιχεία της μελέτης, αξίζει να σημειωθεί πως μόνο στις χώρες της Ε.Ε. που συμμετέχουν στο έργο ARCH-E διεξάγονται ετησίως περίπου 1.148 διαγωνισμοί²¹, κυρίως για δημόσια έργα — και αυτό αφορά μόνο διαγωνισμούς που οργανώνονται από επιμελητήρια ή δημόσιους φορείς. Αν υπολογίσουμε ότι ο πραγματικός αριθμός αρχιτεκτονικών διαγωνισμών σε επίπεδο Ε.Ε. είναι τουλάχιστον διπλάσιος, τότε η δυνητική εξοικονόμηση μόνο στο κόστος κατασκευής θα μπορούσε να υπερβεί τα 28 δισεκατομμύρια ευρώ. Δυστυχώς, μόνο ένα μικρό ποσοστό έργων υλοποιείται μέσω αρχιτεκτονικών διαγωνισμών. Σύμφωνα με τη μελέτη ACE 2024 (ACE Sector Study 2024), η συνολική αξία της κατασκευαστικής αγοράς στην περιοχή EUROPE 32 εκτιμάται περίπου στα 2.600 δισεκατομμύρια ευρώ. Αν οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί χρησιμοποιούνταν πιο συστηματικά ως μορφή ανάθεσης, το δυνητικό όφελος θα ήταν τεράστιο.

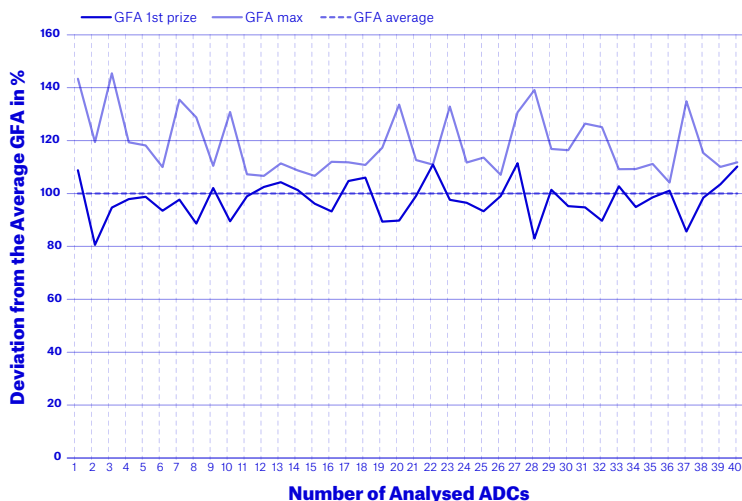
²¹ Δείτε: Juliette Bekkering, Torsten Schröder, Grazia Tona | Eindhoven University of Technology, Department of the Built Environment, Architectural Design and Engineering, *The ARCH-E Map on ADCs*, p. 24, <https://arch-e.eu/maps-on-adcs>

Τα Αποτελέσματα της Μελέτης με μια Ματιά

Οι 40 διαγωνισμοί που αναλύθηκαν καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα έργων, κυρίως δημόσιου χαρακτήρα. Η αξιολόγηση περιλαμβάνει:

- Έργα μικρής κλίμακας, όπως ένα εκθεσιακό κτίριο με τη μικρότερη μικτή δομήσιμη επιφάνεια (GFA) στα 783 τ.μ.
- Πυροσβεστικούς σταθμούς και κοινοτικά κέντρα με συνολική επιφάνεια περίπου 2.500 τ.μ.
- Έργα μεγάλης κλίμακας, όπως εκπαιδευτικά ιδρύματα, συγκροτήματα κατοικιών και διοικητικά κτίρια.

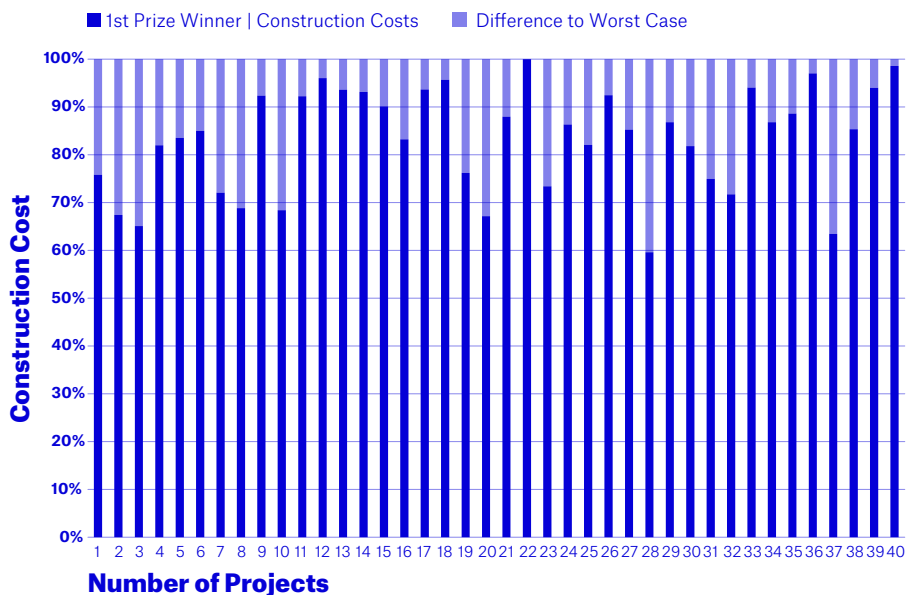
Μεταξύ αυτών, το μεγαλύτερο έργο ως προς τη μικτή δομήσιμη επιφάνεια είναι ένα νοσοκομείο, με GFA 156.583 τ.μ.

Το κόστος κατασκευής υπολογίστηκε βάσει των παραμέτρων που έθεσε ο αναθέτης και αποτέλεσαν τη βάση σύνταξης των τεχνικών τευχών των διαγωνισμών. Το συνολικό κόστος των 40 έργων ανέρχεται σε περίπου 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ, υπολογισμένο βάσει των έργων που έλαβαν το πρώτο βραβείο. Η σχετική ανάλυση —η οποία αντικατοπτρίζει το μέγιστο ρίσκο για τον αναθέτη, συγκρίνοντας τη μικτή δομήσιμη επιφάνεια (GFA) των βραβευμένων έργων με εκείνη των προτάσεων με τη μεγαλύτερη GFA— δείχνει

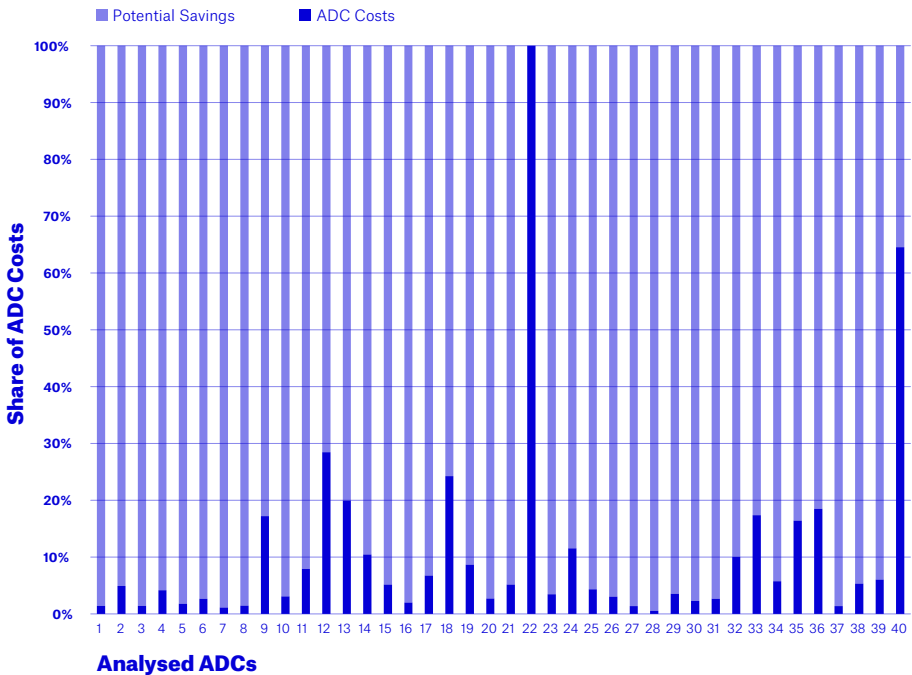
Κεφάλαιο 2: Δεδομένα σχετικά με την Οικονομική Αποδοτικότητα των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών

μέση μείωση του κόστους κατασκευής κατά 18,3%, δηλαδή περίπου 571 εκατομμύρια ευρώ. Το εύρημα αυτό ισχύει για 39 από τους 40 διαγωνισμούς που εξετάστηκαν. Αν η σύγκριση γίνει μεταξύ των πρώτων βραβευμένων έργων και του μέσου όρου GFA όλων των υποβληθεισών προτάσεων, τότε προκύπτει μείωση στο εκτιμώμενο κόστος κατασκευής κατά περίπου 3,5%, ήτοι 92 εκατομμύρια ευρώ — ποσό που υπερβαίνει κατά περισσότερο από πέντε φορές το συνολικό κόστος της διαγωνιστικής διαδικασίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι, σε 26 από τους 40 διαγωνισμούς, το έργο που κατέκτησε την πρώτη θέση παρουσίασε χαμηλότερο εκτιμώμενο κόστος κατασκευής σε σχέση με τον μέσο όρο των υπολοίπων προτάσεων.

Τα κόστη των διαγωνισμών κυμαίνονται από 96.000 έως 2,9 εκατομμύρια ευρώ, ή από 0,24% έως 4,4% του υπολογιζόμενου κόστους κατασκευής. Στα έργα μεγάλης κλίμακας, το κόστος ενός ανοικτού αρχιτεκτονικού διαγωνισμού είναι συνήθως χαμηλότερο του 1% του συνολικού κόστους κατασκευής. Αυτό ισχύει ακόμη και στην περίπτωση δύο ιδιαίτερα σύνθετων, διετούς διάρκειας γενικών διαγωνισμών, με κόστος άνω των 2 εκατομμυρίων ευρώ, όπου η διαδικαστική δαπάνη αντιστοιχεί μόλις στο 0,8% έως 0,9% του συνολικού κόστους κατασκευής. Αντιθέτως, οι προσκλήσεις σε περιορισμένους διαγωνισμούς για έργα κάτω από τα κοινοτικά όρια αποδεικνύονται σαφώς λιγότερο οικονομικά αποδοτικές· σε αυτές τις περιπτώσεις, το διαδικαστικό κόστος μπορεί να φτάσει έως και το 5% του συνολικού κόστους κατασκευής,

ενώ το δυναμικό μείωσης του κόστους είναι σημαντικά μικρότερο, εξαιτίας του περιορισμένου αριθμού συμμετεχόντων. Παρ' όλα αυτά, η βασική διαπίστωση της μελέτης επιβεβαιώνεται ακόμη και για έργα μικρής κλίμακας: η διεξαγωγή ενός αρχιτεκτονικού διαγωνισμού είναι, συνολικά, πολύ πιο οικονομικά αποδοτική συγκριτικά με άλλες μορφές ανάθεσης. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης —η οποία εστιάζει κυρίως σε δημόσια έργα μεσαίου και μεγάλου μεγέθους— το μέσο κόστος ενός διαγωνισμού διαμορφώνεται περίπου στο 0,7% του συνολικού κόστους κατασκευής.

Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων της Έρευνας

Η μικτή δομή σιμη επιφάνεια (GFA) και το κόστος κατασκευής, που υπολογίστηκαν βάσει των παραμέτρων που χρησιμοποίησε ο αναθέτης για τους νικητές των πρώτων βραβείων — δηλαδή για τις προτάσεις που υπέβαλαν την καλύτερη λύση για την εκτέλεση του σχεδιαστικού έργου — συγκρίνονται: αφενός, με τις παραμέτρους των έργων που εμφάνισαν τη μέγιστη GFA. Αυτή η σύγκριση αντιπροσωπεύει το χειρότερο δυνατό σενάριο κινδύνου: δηλαδή τον μέγιστο οικονομικό κίνδυνο για τον αναθέτη όσον αφορά το υπολογιζόμενο κόστος κατασκευής. Αφετέρου, με έναν μέσο όρο GFA, ο οποίος προκύπτει από τα συνολικά δεδομένα των έργων που υποβλήθηκαν στον εκάστοτε διαγωνισμό.

Η πληροφοριακή αξία αυτής της δεύτερης σύγκρισης είναι συζητήσιμη, αλλά πραγματοποιείται για λόγους προληπτικής πρακτικής και καθιερωμένης μεθοδολογίας. Ωστόσο, αν η πλειοψηφία των νικητήριων προτάσεων στους διαγωνισμούς είναι οικονομικά ευνοϊκότερες ακόμη και σε σύγκριση με τους μέσους όρους, παρά τους ασυνεπείς παράγοντες, αυτό ενισχύει με σαφήνεια την αποτελεσματικότητα των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών — ειδικά σε σχέση με τη σύνδεση της ποιότητας του σχεδιασμού με την οικονομική διαχείριση του συνολικού έργου.

Οι μέσες τιμές αποτελούν μια μαθηματική προσέγγιση, η οποία δεν βασίζεται σε ένα συγκεκριμένο έργο, αλλά σε όλα τα υποβληθέντα έργα. Ωστόσο, στατιστικές στρεβλώσεις ενδέχεται να παραποιήσουν τη συνολική εικόνα, εφόσον συμπεριληφθούν όλα τα έργα κατά τον υπολογισμό του γενικού μέσου όρου. Συγκεκριμένα:

Έργα με πολύ μικρή GFA και έργα με φαινομενικά πολύ συμπαγείς λύσεις συχνά εμφανίζουν σοβαρές ελλείψεις:

- είτε στην πληρότητα του χωρικού και λειτουργικού προγράμματος,
- είτε στην τεκμηρίωση των απαραίτητων δομημένων επιφανειών.

Αν εξαιρούνταν από τον υπολογισμό αυτά τα έργα με σοβαρές ελλείψεις χώρου, ο μέσος όρος της GFA θα ήταν σημαντικά υψηλότερος. Κατά συνέπεια, η οικονομική αποδοτικότητα των έργων που κατέλαβαν τις πρώτες θέσεις στους διαγωνισμούς θα αποτυπωνόταν ακόμη πιο θετικά.

Ωστόσο, όσον αφορά τις μέγιστες τιμές, η εικόνα είναι ξεκάθαρη. Οι τιμές αυτές βασίζονται κάθε φορά σε συγκεκριμένες σχεδιαστικές προτάσεις, οι οποίες θεωρητικά θα μπορούσαν και να υλοποιηθούν ως πραγματικά έργα. Οι υψηλές τιμές GFA αποτελούν αποτέλεσμα συγκεκριμένων σχεδιαστικών αποφάσεων, όπως:

- Διάταξη κατόψεων που δεν έχει αναπτυχθεί με συνέπεια,
- Υψηλό ποσοστό χώρων για κυκλοφορία ή κατασκευαστικά στοιχεία σε σχέση με τους χρήσιμους χώρους.

Επιπλέον, αυτά τα έργα παρουσιάζουν και άλλες αδυναμίες, οι οποίες σχετίζονται με την υπερβολική εκμετάλλευση του διαθέσιμου χώρου, όπως:

- Δυσκολία στον προσανατολισμό εντός του κτιρίου,
- Ανεπαρκής φυσικός φωτισμός,
- Αποκλίσεις από προδιαγραφές πυροπροστασίας, κ.ά.

Είναι αυτονόητο ότι τα έργα αυτής της κατηγορίας προκαλούν αντίστοιχα υψηλά λειτουργικά και συντηρητικά κόστη και, συνεπώς, είναι πολύ λιγότερο οικονομικά αποδοτικά από ό,τι δείχνει η ανάλυση μόνο βάσει του κόστους κατασκευής.

Υπάρχει όμως ένα ακόμη, πιο σημαντικό επιχείρημα κατά της σύγκρισης του έργου που κατέλαβε την πρώτη θέση με τις μέσες τιμές. Είμαστε υπερβολικά βιαστικοί να υποθέσουμε ότι η ανάθεση σχεδιαστικής σύμβασης μέσω διαδικασίας διαπραγμάτευσης θα αποδώσει τουλάχιστον ένα μέσο έργο. Ποια σχεδιαστική ομάδα, η οποία έχει ήδη αναλάβει το έργο χωρίς να έχει επικρατήσει σε διαγωνισμό με άλλους φορείς και χωρίς να έχει επεξεργαστεί μια συνεκτική και εμπειριστατωμένη μελέτη, θα έχει το κίνητρο να ξεπεράσει τα ελάχιστα απαιτούμενα για την υλοποίηση της σύμβασης; Τι κερδίζουν οι ανατεθειμένοι μελετητές αν υπονομεύσουν τον προϋπολογισμό που έχει προβλέψει ο αναθέτης; Η πρακτική των διαδικασιών με κριτήριο τον χαμηλότερο μειοδότη, καθώς και η ανάθεση σε γενικούς και εργολάβους με συνολικό κόστος, δείχνει με σαφήνεια ότι η ποιότητα σχεδιασμού και η αποδοτικότητα στην υλοποίηση του χωρικού και λειτουργικού προγράμματος παραμένουν σταθερά μέτριες και οι προϋπολογισμοί, αν δεν υπερβαίνονται, τουλάχιστον εξαντλούνται πλήρως.

Δεν μπορούμε — και δεν πρέπει — να υποθέτουμε ότι ο αναθέτης θα λάβει το χειρότερο δυνατό έργο, αν παραλείψει να διεξαγάγει έναν αρχιτεκτονικό διαγωνισμό, ο οποίος θα του προσέφερε τη βέλτιστη μελετητική λύση και όλες τις απαραίτητες βάσεις για τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων. Ωστόσο, το να θεωρούμε ότι ο αναθέτης μπορεί άνετα να συμβιβαστεί με το μέσο αποτέλεσμα, βασίζεται σε μια απλουστευμένη κατανόηση του νόμου των μεγάλων αριθμών της στατιστικής. Ο νόμος αυτός αναφέρει ότι, σε έναν μεγάλο αριθμό παρόμοιων διαδικασιών που έχουν μόνο δύο δυνατά αποτελέσματα (π.χ. επιτυχία ή αποτυχία), τα αποτελέσματα τείνουν προς έναν μέσο όρο, και η επίδραση της τύχης ελαχιστοποιείται προοδευτικά²². Όμως η ανάθεση μιας μελετητικής σύμβασης δεν είναι γεγονός που επαναλαμβάνεται συχνά. Ακόμη και η διαπραγμάτευση με περισσότερους υποψηφίους δεν δημιουργεί ικανό στατιστικό δείγμα ώστε να επέλθει ένας «μέσος όρος». Για δημόσιους αναθέτες, ειδικά σε μικρούς δήμους, η μελέτη ενός σχολείου ή ενός κοινοτικού κέντρου αποτελεί μοναδικό γεγονός, που δεν μπορεί να επαναληφθεί και δεν βασίζεται σε επαρκή εμπειρία ή τεχνική

²² Παράδειγμα αυτού είναι το πέταγμα ενός νομίσματος. Αν το νόμισμα πεταχτεί αρκετές φορές, η κατανομή των αποτελεσμάτων θα βασίζεται στην μέση τιμή σύμφωνα με την κανονική κατανομή του Γκάουσ (Gaussian).

τεκμηρίωση²³. Στην πραγματικότητα της κατασκευαστικής βιομηχανίας, αυτή η μοναδικότητα και η έλλειψη εμπειρίας τιμωρούνται σχεδόν πάντοτε με υψηλότερο κόστος. Συνεπώς, η πιθανότητα να καταλήξει ο αναθέτης σε μια εξαιρετικά προβληματική λύση είναι σημαντικά μεγαλύτερη από την πιθανότητα να επιτύχει ένα αποτέλεσμα που προσεγγίζει τον στατιστικό μέσο όρο, διότι οι όροι διαπραγμάτευσης δεν είναι προσανατολισμένοι προς το βέλτιστο.

Ένας ανοικτός αρχιτεκτονικός διαγωνισμός (Α.Δ.) είναι κάτι διαφορετικό. Σκοπός του είναι να μεγιστοποιήσει τον αριθμό συμμετοχών, καλύπτοντας ολόκληρο το φάσμα πιθανών λύσεων. Εφαρμόζεται η αρχή του αυστριακού προτύπου Α.Δ. – WSA 2010*²⁴, σύμφωνα με την οποία: «Η ποιότητα προκύπτει από την ποικιλομορφία», και μια κανονική κατανομή ποιοτήτων μπορεί να προκύψει μόνο όταν υπάρχει επαρκής αριθμός και εύρος λύσεων. Δεν βασιζόμαστε σε τυχαίες εικασίες για το ποια θα ήταν μια μέση λύση· στόχος είναι η εύρεση της βέλτιστης λύσης μέσω της κριτικής αξιολόγησης των διαφόρων προτάσεων από μια εξειδικευμένη και ανεξάρτητη επιτροπή κριτών. Δύο ακόμη παράγοντες καθιστούν τους Α.Δ. πιο αποτελεσματικούς από τις διαπραγματευτικές διαδικασίες: Η ποιότητα των διαγωνιστικών προτάσεων βασίζεται σε σαφή ορισμό του έργου, καθώς και σε αντικειμενικές αρχές σχεδιασμού και κριτήρια αξιολόγησης. Η κριτική επιτροπή, που αποτελείται από ανεξάρτητους ειδικούς και εκπροσώπους του αναθέτη, λαμβάνει τις αποφάσεις της με βάση ανώνυμα υποβληθέντα σχέδια. Η αρχή της ανωνυμίας διασφαλίζει αντικειμενικότητα, αμεροληψία και διαφάνεια στην αξιολόγηση των προτάσεων, εστιάζοντας αποκλειστικά στις ουσιαστικές, ποιοτικές παραμέτρους της κάθε λύσης. Ως αποτέλεσμα, τα έργα που καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις είναι πάντα άνω του μέσου όρου σε όλους τους βασικούς δείκτες – όπως δείχνει και η μελέτη – και ανήκουν τουλάχιστον στο άνω τρίτο των έργων με βάση τον δείκτη οικονομικής αποδοτικότητας.

Η σύγκριση των τιμών Μικτού Δομήσιμου Εμβαδού (GFA) του έργου που κατέλαβε την πρώτη θέση με τις μέσες τιμές απλώς απεικονίζει την οικονομική απόδοση των νικητηρίων έργων σε σχέση με το σύνολο των

²³ Παράδειγμα από τον τομέα των εκπαιδευτικών κατασκευών: Σύμφωνα με την Statistik Austria, κατά το σχολικό έτος 2023/24 υπήρχαν 13 περισσότερα δημοτικά σχολεία σε τρία ομοσπονδιακά κρατίδια της Αυστρίας σε σύγκριση με το σχολικό έτος 2022/23. Από αυτά, τα 11 σχολεία βρίσκονται στην πόλη της Βιέννης, ενώ τα υπόλοιπα δύο στα κρατίδια της Κάτω Αυστρίας και του Ζάλτσμπουργκ. Ο αριθμός σχολείων στα υπόλοιπα ομοσπονδιακά κρατίδια παρέμεινε σταθερός ή μειώθηκε λόγω κλεισίματος σχολείων. Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι η πόλη της Βιέννης έχει εμπειρία στην κατασκευή σχολείων, ενώ η υπόλοιπη Αυστρία όχι τόσο. Βλ. Statistik Austria, «Schulen und Klassen», <https://www.statistik.at/statistiken/bevoelkerung-und-soziales/bildung/schulbesuch/schulen-und-klassen>

²⁴ Δείτε: Bundeskammer der Ziviltechniker:innen (ed.): *Wettbewerbsstandard Architektur WSA 2010**, Part A, Article II, Para. 8, p. 12, <https://www.architekturwettbewerb.at/wsa>

υποβληθεισών λύσεων. Η σύγκριση με τις μέγιστες τιμές GFA, αντίθετα, αναδεικνύει: το οικονομικό περιθώριο του αναθέτη, τον πραγματικό συμβατικό κίνδυνο σε περίπτωση που παραλειφθεί η διαγωνιστική διαδικασία και το οικονομικό όφελος που μπορεί να προκύψει από τα αποτελέσματα ενός αρχιτεκτονικού διαγωνισμού.

Η Οπτική των Δημόσιων Αναθετών

Η ανάθεση υπηρεσιών μελέτης δεν αποτελεί απαραίτητα καθημερινή πρακτική για τους δημόσιους οργανισμούς, ειδικά στους μικρούς δήμους, και δεν διαχειρίζεται πάντοτε με την αναγκαία ασφάλεια ή τεχνική επάρκεια. Ιδίως σε εξειδικευμένα κατασκευαστικά έργα, όπως στον τομέα της εκπαίδευσης ή της υγείας, παρατηρείται έλλειψη επαγγελματικής εμπειρίας, τεχνικής γνώσης και οργανωμένων δομών, ώστε να διασφαλιστούν ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα έπρεπε να θεωρούνται αυτονόητα όταν δαπανώνται δημόσιοι πόροι.

Οι δημόσιες υποδομές έχουν πρωταρχική υποχρέωση απέναντι στους ανθρώπους. Αυτή η κοινωνική ευθύνη μεταφράζεται σε δέσμευση για ποιοτικούς, λειτουργικούς και φιλικούς προς τον χρήστη χώρους, για ποιοτική ατμόσφαιρα, για συμμόρφωση με τα πρότυπα βιωσιμότητας κ.λπ. Το όραμα του δημόσιου αναθέτη οφείλει να ενσωματώνει αυτήν την ολιστική προσέγγιση, αξιολογώντας: την ποιότητα σχεδιασμού και λειτουργικότητας, τη φιλικότητα προς τον χρήστη, την ανθεκτικότητα και διάρκεια ζωής, και όλα αυτά σε συνάρτηση με την οικονομικότητα, όχι μόνο στη φάση κατασκευής αλλά καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του κτιρίου. Με βάση τα παραπάνω, οι Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί (Α.Δ.) αποτελούν την ενδεδειγμένη διαδικασία, αφού:

- Διασφαλίζουν τις απαιτούμενες ποιοτικές προδιαγραφές.
- Προσφέρουν διαφάνεια και νομιμοποίηση της ανάθεσης μέσω δημοκρατικών διαδικασιών.
- Και όπως τεκμηριώνεται σε αυτή τη μελέτη, η ανάθεση δημοσίων έργων χωρίς ποιοτικά κριτήρια μπορεί να αποδειχθεί ακόμη και οικονομικά επιζήμια ή να συνιστά αμέλεια.

Η οικονομική αποδοτικότητα δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο στο κόστος μελέτης και κατασκευής, ούτε αποκλειστικά στο κόστος κύκλου ζωής, αλλά οφείλει να αξιολογείται και ως προς τα μακροπρόθεσμα κόστη και οφέλη που σχετίζονται με την ποιότητα των χώρων για τους ανθρώπους και το περιβάλλον.

Θέλουμε να αναδείξουμε τα πολλαπλά οικονομικά οφέλη που προκύπτουν για τον αναθέτοντα φορέα μέσα από την υλοποίηση ενός αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, οφέλη τα οποία αγνοούνται ή υποτιμώνται σε άλλες διαδικασίες ανάθεσης:

1. Ανώτερη αρχιτεκτονική και λειτουργική ποιότητα εξ αρχής

Το πρώτο βραβευμένο έργο σε έναν διαγωνισμό διασφαλίζει τη μέγιστη ποιότητα σχεδιασμού ήδη από την προμελέτη. Η έξυπνη διάταξη των κύριων και βοηθητικών χώρων και η αξιοποίηση των χωρικών συνεργειών αποτυπώνονται σε ευνοϊκούς δείκτες (GFA, αναλογίες κυκλοφορίας/χρήσης κ.λπ.). Επιπλέον, τα καλοσχεδιασμένα κατόψεις προσφέρουν βελτιωμένη εμπειρία χρήστη, εργονομία και βιωσιμότητα καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του κτιρίου — παράγοντες που έχουν και οικονομική διάσταση, π.χ. μείωση απουσιών λόγω ικανοποιημένου προσωπικού.

2. Κατανόηση της σχέσης μεταξύ σχεδιαστικής προσέγγισης και χωρικών απαιτήσεων

Μέσω της σύγκρισης των προτάσεων, ο αναθέτων διαπιστώνει ότι διαφορετικές σχεδιαστικές στρατηγικές οδηγούν σε διαφορετικές απαιτήσεις χώρου. Εάν το βραβευμένο έργο είναι σημαντικά πιο συμπαγές, αυτό μεταφράζεται σε συγκεκριμένο οικονομικό όφελος λόγω μειωμένων επιφανειών – το οποίο μπορεί να ποσοτικοποιηθεί με ακρίβεια.

3. Εξοικονόμηση κόστους κατασκευής χωρίς έκπτωση στην ποιότητα

Η συμπαγής λύση επιφέρει μικρότερο κόστος κατασκευής. Όμως η “συμπαγής διάταξη” δεν αποτελεί από μόνη της προσόν. Οι ορθολογικά οργανωμένες κατόψεις παράγουν ευχάριστους, λειτουργικούς και σαφείς χώρους, με θετικές επιπτώσεις σε ζητήματα προσανατολισμού, μήκους κυκλοφορίας, επιφανειών κελύφους, όγκου, και άρα σε λειτουργικά και συντηρητικά κόστη.

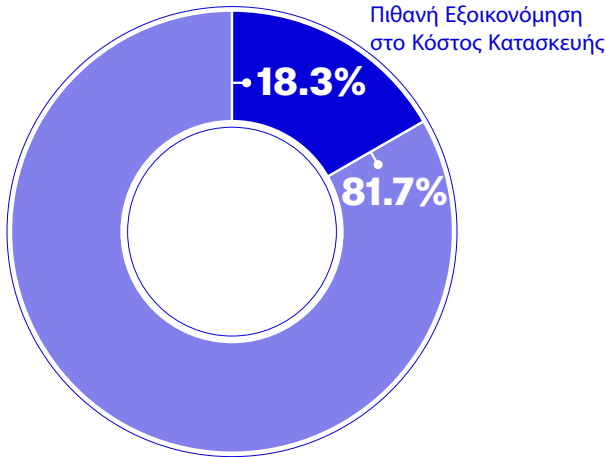
4. Συγκριτική ανάλυση με το αρχικό πρόγραμμα χώρων

Ο αναθέτων έχει τη δυνατότητα να συγκρίνει τις επιφάνειες της βέλτιστης πρότασης με εκείνες που αρχικά είχαν υπολογιστεί στο πλαίσιο του λειτουργικού προγράμματος. Αν προκύψει μείωση επιφανειών (π.χ. στη GFA), αυτό σημαίνει άμεσο οικονομικό όφελος που μπορεί να μετρηθεί και αξιολογηθεί.

5. Μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος = Μείωση κόστους

Η βέλτιστη σχεδιαστική λύση είναι συνήθως και εκείνη με τον μικρότερο οικολογικό αντίκτυπο. Η εξοικονόμηση αφορά: Μικρότερη κάλυψη

οικοπέδου (λιγότερη σφράγιση εδάφους), Μειωμένες ενεργειακές απαιτήσεις λόγω συμπαγούς όγκου, Βέλτιστη χρήση πόρων και ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας.

Βασικά, πρέπει να εξεταστεί υπό ποιες προϋποθέσεις ο αναθέτων φορέας θα είχε αναθέσει τον σχεδιασμό του έργου, εάν η παροχή της μελετητικής υπηρεσίας είχε γίνει αποκλειστικά μέσω διαδικασίας διαπραγμάτευσης και όχι μέσω Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού Μελέτης (ΑΔΜ). Μπορεί εύλογα να υποθεθεί ότι το βέλτιστο προκαταρκτικό σχέδιο, σε σύγκριση με άλλες προτάσεις, δεν θα ήταν διαθέσιμο ως βάση για διαπραγμάτευση, αλλά μόνο οι λειτουργικές και οικονομικές υποθέσεις που είχε διαμορφώσει ο ίδιος ο αναθέτων εκ των προτέρων. Εάν αυτές οι υποθέσεις είναι εσφαλμένες, για παράδειγμα λόγω έλλειψης εμπειρίας, καμία διορθωτική παρέμβαση δεν προβλέπεται κατά τη διαδικασία διαπραγμάτευσης. Συνεπώς, όταν ο αναθέτων αποφασίζει να μην προχωρήσει σε έναν αρχιτεκτονικό διαγωνισμό, δεν παραιτείται μόνο από την αρχιτεκτονική ποιότητα και την οικοδομική κουλτούρα, αλλά και από τη δυνατότητα σύγκρισης εναλλακτικών λύσεων, η οποία αποτελεί τη μόνη αξιόπιστη βάση για την ουσιαστική αξιολόγηση της οικονομικής βιωσιμότητας του έργου.

Όταν η ανάθεση της μελέτης ενός σύνθετου κτιριακού έργου βασίζεται σε ανεπαρκώς εξετασμένες τεχνικές παραδοχές, τότε οι προαναφερθείσες δυνατότητες δεν λαμβάνονται καν υπόψη. Χωρίς ένα προκαταρκτικό σχέδιο με τον κατάλληλο βαθμό επεξεργασίας, το οποίο μόνο ένας Α.Δ. μπορεί να προσφέρει, λείπει εντελώς η επίγνωση όλων των κρίσιμων παραμέτρων – είτε αφορούν στην ακριβή εκτίμηση του κόστους κατασκευής, είτε στο συνολικό οικονομικό πλαίσιο κατά τη διάρκεια ζωής του κτιρίου.

Συμπεράσματα: Η Οικονομική Τεκμηρίωση της Βέλτιστης Λύσης ή η Αναθεώρηση ενός Εσφαλμένου Αφηγήματος

Η σημερινή πρακτική ανάθεσης συμβάσεων μελετών χαρακτηρίζεται από την αποφυγή και τον περιορισμό του ποιοτικά προσανατολισμένου ανταγωνισμού. Η ανάθεση μέσω διαπραγματευτικών διαδικασιών, χωρίς ποιοτικά κριτήρια και με περιοριστικούς όρους συμμετοχής, δεν ανταποκρίνεται στη διαφοροποιημένη και κατακερματισμένη δομή της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής σκηνής²⁵. Δεν πρόκειται μόνο για απώλεια υψηλής ποιότητας λύσεων· πρόκειται και για μια συστηματική παρεμπόδιση της επόμενης γενιάς αρχιτεκτόνων, καθώς και για την υποτίμηση του υψηλού επιπέδου εκπαίδευσής τους — εκπαίδευση με την οποία συμβάλλουν στην επαγγελματική πρακτική μέσω της ενσωμάτωσης σύγχρονων επιστημονικών δεδομένων, καινοτόμων λύσεων και δημιουργικού δυναμικού.

Η μελέτη για την οικονομική βιωσιμότητα των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών καταδεικνύει με σαφήνεια ότι το κυρίαρχο αφήγημα —πως η υψηλής ποιότητας αρχιτεκτονική αποτελεί ένα ακριβό και, επομένως, απορριπτό «πολυτελές αγαθό»— είναι εσφαλμένο. Είναι εσφαλμένο διότι βασίζεται στην πεποίθηση ότι η διαπραγμάτευση μιας χαμηλής αμοιβής για τον μελετητή συνεπάγεται και την εξασφάλιση μιας συνολικά οικονομικά βέλτιστης λύσης για το έργο. Η λανθασμένη αυτή αντίληψη παραγνωρίζει κρίσιμες παραμέτρους πέραν του στενά οικονομικού σκέλους, όπως οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες των κακών σχεδιαστικών επιλογών.

Η αντίληψη, επίσης, ότι η ίδια η διαδικασία —δηλαδή ο αρχιτεκτονικός διαγωνισμός— είναι εξ ορισμού οικονομικά ασύμφορη, δεν επιβεβαιώνεται. Στην πράξη, το κόστος της διαδικασίας εμπίπτει εντός του περιθωρίου έκπτωσης των υπολογισμένων κατασκευαστικών δαπανών για έργα μεσαίας και μεγάλης κλίμακας. Μάλιστα, η απόσβεση του κόστους επιτυγχάνεται συχνά άμεσα, με πολλαπλά οφέλη.

Μέσα από το πρίσμα της οικονομικής ανάλυσης, αναγνωρίζουμε επίσης την αποτελεσματικότητα με την οποία η αρχιτεκτονική μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η κοινωνία, μέσω διαδικασιών επιλογής υψηλής ποιότητας, όπως οι αρχιτεκτονικοί

²⁵ Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης/Mirza & Nacey Research Ltd, *The Architectural Profession in Europe 2024 Sector Study*, σελ. 35.

διαγωνισμοί. Διαπιστώνουμε την παρουσία καινοτομίας, τεχνικής αρτιότητας, καθώς και αποδοτικότητας και ορθολογικότητας, στοιχεία που οφείλουμε να αναγνωρίσουμε και να εκτιμήσουμε ως την πραγματικά βιώσιμη οικονομία της βέλτιστης λύσης.

Οι μακροχρόνιες κρίσεις της παγκόσμιας οικονομίας και η κλιματική αλλαγή δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με βάση την αρχή του χαμηλότερου κόστους. Αυτό που χρειαζόμαστε είναι ποιότητα και λύσεις που λειτουργούν ουσιαστικά και αποδεδειγμένα σε βάθος χρόνου, προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωση και η ευημερία της κοινωνίας μας.

Ως ανοιχτή και δημοκρατική κοινωνία, η Ευρώπη χρειάζεται ένα πλαίσιο δημοσίων συμβάσεων που να εστιάζει πλήρως στην ποιότητα, η οποία αναδύεται μέσα από ουσιαστικούς διαγωνισμούς, και να τοποθετεί στο επίκεντρο τους ανθρώπους που μπορούν να παράγουν αυτή την ποιότητα. Υπό αυτό το πρίσμα, το εσφαλμένο αφήγημα ότι η βέλτιστη σχέση τιμής-απόδοσης προκύπτει από τη χαμηλότερη προσφορά πρέπει να αναθεωρηθεί — για λόγους δημοκρατικής ειλικρίνειας.

Σε συμμόρφωση με τη νομοθεσία για την προστασία προσωπικών δεδομένων, η αρμόδια ομάδα ανάλυσης προέβη στην ανωνυμοποίηση των δεδομένων των έργων πριν από τη δημοσίευσή τους.

Κεφάλαιο 2: Δεδομένα σχετικά με την Οικονομική Αποδοτικότητα των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών

Project - Typology	GFA min.	GFA max.	GFA Ø	GFA 1st Prize	Diff. 1st Prize to GFA max.	€/m2 GFA	
Education/Culture	17,700	29,400	20,500	22,300	7,100	2,400.00	
Education/Administration	2,600	4,300	3,600	2,900	1,400	2,500.00	
Education	11,400	19,200	13,200	12,500	6,700	2,100.00	
Education	7,100	11,100	9,300	9,100	2,000	1,500.00	
Education	19,500	28,600	24,200	23,900	4,700	2,600.00	
Education	18,300	22,000	20,000	18,700	3,300	2,000.00	
Education	25,300	40,500	29,900	29,200	11,300	2,700.00	
urban commercial building	14,100	21,500	16,700	14,800	6,700	2,800.00	
urban commercial building	2,200	2,750	2,490	2,540	210	2,300.00	
Student-Housing	2,650	5,350	4,090	3,660	1,690	2,900.00	
Firestation/Crisis & Control Center	12,146	14,956	13,941	13,798	1158	5,900.00	
Community Center	2,725	3,296	3,090	3,166	130	4,600.00	
Welcome-Center / Park-Gastronomy	2,819	3,430	3,080	3,211	219	4,300.00	
Firestation	2,712	3,224	2,966	3,004	220	5,100.00	
Education	24,938	28,592	26,804	25,770	2,822	4,300.00	
Education	26,101	32,418	28,942	26,984	5,434	4,300.00	
Administration	40,245	52,063	46,582	48,780	3,283	2,900.00	
Community Center+Fire Station	2,751	3,532	3,188	3,380	152	3,700.00	
Community Center	1,028	1,349	1,150	1,028	321	4,600.00	
Education	3,122	4,681	3,503	3,144	1537	4,300.00	
Student Housing/Administration/ Gastronomy	20,834	24,573	21,819	21,619	2954	2,900.00	
Administration/Culture	18,462	23,014	20,749	23,014	0	2,900.00	
Fire Station	1,448	2,198	1,654	1,614	584	4,600.00	
Administration	1,375	1,646	1,473	1,421	225	4,600.00	
Housing	8,092	10,719	9,436	8,800	1,919	2,600.00	
Administration	47,589	55,975	52,274	51,750	4,225	2,900.00	
Student Housing	16,126	28,088	21,496	23,956	4132	2,600.00	
Fire station center	9,900	16,600	11,933	9,900	6700	5,100.00	
Community Center	3,495	5,177	4,432	4,495	682	4,600.00	
Administration	29,390	40,893	35,131	33,454	7439	2,900.00	
Public administration building	7,963	14,727	11,652	11,040	3,687	4,788.00	
Exhibition building	783	1,287	1,029	923	364	4,794.00	
Research and lab building	6,082	7,738	7,085	7,280	458	4,981.00	
Public administration building	73,559	97,983	89,667	85,056	12,927	2,857.00	
School building	6,675	8,491	7,638	7,525	966	2,163.00	
Public administration building	56,328	61,833	59,389	60,006	1,827	2,100.00	
Health clinic	97,615	156,583	116,093	99,390	57,193	3,627.00	
Research and lab building	13,825	19,267	16,710	16,444	2,823	4,167.00	
Public administration building	73,552	91,855	83,461	86,376	5,479	2,615.00	
Office and lab building	6,004	7,562	6,765	7,455	107	1,437.00	
Sum / Average %							

Construction Costs 1. Prize	Saving construction costs compared with GFA max.	Savings in %	Savings in comparison with GFA Ø	Savings in %	Costs of competition	Cost share of ADC of construction costs
€ 53,520,000	€ 17,040,000	24.1%	-€ 4,320,000	-8.8%	240,000.00 €	0.45 %
€ 7,250,000	€ 3,500,000	32.6%	€ 1,750,000	19.4%	180,000.00 €	2.48 %
€ 26,250,000	€ 14,070,000	34.9%	€ 1,470,000	5.3%	200,000.00 €	0.76 %
€ 13,650,000	€ 3,000,000	18.0%	€ 300,000	2.2%	130,000.00 €	0.95 %
€ 62,140,000	€ 12,220,000	16.4%	€ 780,000	1.2%	220,000.00 €	0.35 %
€ 37,400,000	€ 6,600,000	15.0%	€ 2,600,000	6.5%	180,000.00 €	0.48 %
€ 78,840,000	€ 30,510,000	27.9%	€ 1,890,000	2.3%	340,000.00 €	0.43 %
€ 41,440,000	€ 18,760,000	31.2%	€ 5,320,000	11.4%	280,000.00 €	0.68 %
€ 5,842,000	€ 483,000	7.6%	-€ 115,000	-2.0%	100,000.00 €	1.71 %
€ 10,614,000	€ 4,901,000	31.6%	€ 1,247,000	10.5%	155,000.00 €	1.46 %
€ 81,408,200	€ 6,832,200	7.7%	€ 843,700	1.0%	588,000€	0.72 %
€ 14,563,600	€ 598,000	3.9%	-€ 349,600	-2.5%	238,000€	1.63 %
€ 13,807,300	€ 941,700	6.4%	-€ 563,300	-4.3%	235,000€	1.70 %
€ 15,320,400	€ 1,122,000	6.8%	-€ 193,800	-1.3%	131,000€	0.86 %
€ 110,811,000	€ 12,134,600	9.90 %	€ 4,446,200	3.9%	658,000€	0.59 %
€ 116,031,200	€ 23,366,200	16.8%	€ 8,419,400	6.8%	479,000€	0.41 %
€ 141,462,000	€ 9,520,700	6.3%	-€ 6,374,200	-4.7%	690,000€	0.49 %
€ 12,506,000	€ 562,400	4.3%	-€ 710,400	-6.0%	180,000€	1.44 %
€ 4,728,800	€ 1,476,600	23.8%	€ 561,200	10.6%	140,000€	2.96 %
€ 13,519,200	€ 6,609,100	32.80 %	€ 1,543,700	10.2%	183,000€	1.35 %
€ 62,695,100	€ 8,566,600	12.00 %	€ 580,000	0.9%	467,000€	0.74 %
€ 66,740,600	€ 0	0.00 %	-€ 6,568,500	-10.9%	390,000€	0.58 %
€ 7,424,400	€ 2,686,400	26.60 %	€ 184,000	2.4%	96,000€	1.29 %
€ 6,536,600	€ 1,035,000	13.70 %	€ 239,200	3.5%	135,000€	2.07 %
€ 22,880,000	€ 4,989,400	17.9%	€ 1,653,600	6.7%	225,000€	0.98 %
€ 150,075,000	€ 12,252,500	7.5%	€ 1,519,600	1.0%	383,000€	0.26 %
€ 62,285,600	€ 10,743,200	14.70 %	-€ 6,396,000	-11.4%	148,000€	0.24 %
€ 50,490,000	€ 34,170,000	40.40 %	€ 10,368,300	17.0%	188,000€	0.37 %
€ 20,677,000	€ 3,137,200	13.2%	-€ 289,800	-1.4%	115,000€	0.56 %
€ 97,016,600	€ 21,573,100	18.20 %	€ 4,863,300	4.8%	506,000€	0.52 %
€ 52,859,520	€ 17,653,356	25.0%	€ 2,930,256	5.3%	480,000€	0.91 %
€ 4,424,862	€ 1,745,016	28.3%	€ 508,164	10.3%	195,000€	4.41 %
€ 36,261,680	€ 2,281,298	5.9%	-€ 971,295	-2.8%	480,000€	1.32 %
€ 243,004,992	€ 36,932,439	13.2%	€ 13,173,627	5.1%	2,250,000€	0.93 %
€ 16,276,575	€ 2,089,458	11.4%	€ 244,419	1.5%	410,000€	2.52 %
€ 126,012,600	€ 3,836,700	3.0%	-€ 1,295,700	-1.0%	870,000€	0.69 %
€ 360,487,530	€ 207,439,011	36.5%	€ 60,581,781	14.4%	2,900,000€	0.80 %
€ 68,522,148	€ 11,763,441	14.7%	€ 1,108,422	1.6%	660,000€	0.96 %
€ 225,873,240	€ 14,327,585	6.0%	-€ 7,622,725	-3.5%	920,000€	0.41 %
€ 10,712,835	€ 153,759	1.4%	-€ 991,530	-10.2%	280,000€	2.61 %
€ 2,552,360,582	€ 571,622,963	16.7%	€ 92,364,019	2.4%	17,645,000.00	1.13 %

Κεφάλαιο 3

Ειδικές Συστάσεις ανά Χώρα

Αυστρία

Κροατία

Κύπρος

Γερμανία

Ουγγαρία

Σλοβενία

Ισπανία

Ελβετία

Ολλανδία

Ειδικές Συστάσεις ανά Χώρα

Ενώ οι 10 συστάσεις στο Κεφάλαιο 1 συνοψίζουν τα ευρήματα και τις θέσεις ολόκληρου του κοινοπραξιακού έργου ARCH-E, το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει τις θέσεις που αφορούν συγκεκριμένα τις επιμέρους χώρες των εταίρων.

ΑΥΣΤΡΙΑ | Ομοσπονδιακό Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων και Συμβούλων Μηχανικών (Αυστρία) | Bundeskammer der Ziviltechniker:innen

Η αρχιτεκτονική έχει πάντοτε δημόσιο αντίκτυπο. Γι' αυτό και οι αποφάσεις που αφορούν τον σχεδιασμό του δομημένου περιβάλλοντος οφείλουν να προσανατολίζονται σε κατευθύνσεις που ενισχύουν την οικοδομική κουλτούρα, την αρχιτεκτονική ποιότητα και, σε καμία περίπτωση λιγότερο σημαντικό, την αποτελεσματική συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος. Η ποιότητα δεν αποτελεί πολυτέλεια· αντιθέτως, απέναντι στις πολλαπλές κοινωνικές κρίσεις, έχουμε την υποχρέωση να αναζητούμε και να εφαρμόζουμε ουσιαστικές και αποδοτικές λύσεις. Οι διαδικασίες ανάθεσης που βασίζονται σε κριτήρια ποιότητας είναι ταυτόχρονα και εξαιρετικά οικονομικές. Οι αρχιτέκτονες συμβάλλουν δυσανάλογα προς το κοινό όφελος, μέσω της συμμετοχής τους σε διαγωνισμούς, προσφέροντας κατά κανόνα αμισθί τη δημιουργική τους εργασία.

Αυτές οι συνθήκες/διαπιστώσεις/παραδοχές δεν αντικατοπτρίζονται επαρκώς στο Αυστριακό Ομοσπονδιακό Νομοσχέδιο για τις Δημόσιες Συμβάσεις (Bundesvergabegesetz) ούτε στις ευρωπαϊκές οδηγίες περί δημοσίων συμβάσεων. Για την αντιμετώπιση των συνεπαγόμενων αρνητικών εξελίξεων και οικονομικών στρεβλώσεων, αναπτύχθηκε στην Αυστρία το πρότυπο WSA 2010* για τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, ένα θεσμικό εργαλείο που λειτουργεί συμπληρωματικά προς τη νομοθεσία περί δημοσίων συμβάσεων. Θα ήταν επιθυμητό –και πλέον ώριμο το αίτημα– αυτό το πλαίσιο κανόνων να καθιερωθεί ως υποχρεωτικό νομικό πλαίσιο, ως βάση για όλους τους διαγωνισμούς και τις διαδικασίες που προσομοιάζουν σε διαγωνισμούς.

Η αρχιτεκτονική, ως πνευματικό-δημιουργικό έργο, απαιτεί διαφορετική μεταχείριση στο πλαίσιο της νομοθεσίας για τις δημόσιες συμβάσεις από αυτήν που προβλέπεται σήμερα στη νομοθεσία της ΕΕ. Είναι αυτονόητο

πως η διαπραγμάτευση και η ανάθεση ενός σχεδιαστικού έργου πρέπει να προηγείται της ανάπτυξης μιας υψηλής ποιότητας σχεδιαστικής πρότασης. Στην περίπτωση δημοσίων κατασκευαστικών έργων, αυτή η διαδικασία σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων οφείλει να βασίζεται στη συμμετοχή, την ισοτιμία και τη διαφάνεια και να φέρει δημοκρατική νομιμοποίηση. Υπό αυτό το πρίσμα, θα πρέπει να δίδεται προτεραιότητα στους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς που βασίζονται σε ένα ποιοτικά προσανατολισμένο σύστημα ανταγωνισμού, ιδίως για δημόσια έργα που υπερβαίνουν τα προβλεπόμενα χρηματοδοτικά κατώφλια.

Μία ακόμη επείγουσα σύσταση για τη βελτίωση της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων αφορά την ανάγκη να ληφθεί υπόψη η δομή και η πραγματική κατάσταση του αρχιτεκτονικού τοπίου στην Ευρώπη. Το 68% των αρχιτεκτονικών γραφείων είναι ατομικές επιχειρήσεις, ενώ ένα επιπλέον 13% αποτελείται από σχήματα δύο ατόμων²⁶. Διαθέτουμε έναν μεγάλο αριθμό εξαιρετικά καταρτισμένων επαγγελματιών —μεταξύ αυτών πολλοί νέοι και, σε αυξανόμενο βαθμό, γυναίκες αρχιτέκτονες— των οποίων η τεχνογνωσία και η επαγγελματική θέση δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη κατά την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων. Η μεγάλη πλειοψηφία των αρχιτεκτόνων αποκλείεται από τις δημόσιες αναθέσεις εξαιτίας ακατάλληλων και δυσανάλογων κριτηρίων επιλεξιμότητας. Τα κριτήρια αυτά οφείλουν να προσαρμοστούν στη μικρής κλίμακας και πολυμορφική δομή της δημιουργικής αρχιτεκτονικής σκηνής. Μόνο έτσι θα διασφαλιστεί η ουσιαστική συμμετοχή της σύγχρονης αρχιτεκτονικής κοινότητας στη διαμόρφωση του δημόσιου χώρου.

ΚΡΟΑΤΙΑ | Hrvatska komora arhitekata / Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων Κροατίας

Κριτήρια για Υποχρεωτικούς Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τα τοπικά χωρικά σχέδια δεν επιτρέπεται να επιβάλλουν τη διενέργεια αρχιτεκτονικών διαγωνισμών σε ιδιωτικές εκτάσεις ή σε δημόσιες εκτάσεις που δεν ανήκουν στις τοπικές αρχές, παρά τον καθοριστικό τους ρόλο στη διαμόρφωση του δημόσιου χώρου. Ο Νόμος για τον Χωρικό Σχεδιασμό θα πρέπει να προβλέπει σαφή κριτήρια που να επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής των υποχρεωτικών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, ώστε να καλύπτουν επιλεγμένους ιδιωτικούς και δημόσιους χώρους στρατηγικής σημασίας. Στόχος είναι η ενίσχυση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος.

²⁶ Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης/Mirza & Nacey Research Ltd, *The Architectural Profession in Europe 2024 Sector Study*, σελ. 36.

Υιοθέτηση του Κανονισμού για Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς του Κροατικού Επιμελητηρίου Αρχιτεκτόνων στο Πλαίσιο των Δημοσίων Συμβάσεων

Το Κροατικό Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων και η Ένωση Αρχιτεκτόνων Κροατίας είναι αρμόδιοι για τον Κανονισμό που διέπει τη διεξαγωγή αρχιτεκτονικών διαγωνισμών. Η θεσμική κατοχύρωση του εν λόγω επαγγελματικού κανονισμού ως δεσμευτικού στο πλαίσιο του συστήματος δημοσίων συμβάσεων θα ενίσχυε σημαντικά στη διαφάνεια και την ποιότητα των διαδικασιών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, διασφαλίζοντας την εφαρμογή αντικειμενικών κριτηρίων και διαφανών ποιοτικών προτύπων.

Πρώθηση των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών μέσω Μηχανισμών Χρηματοδότησης

Η ενίσχυση των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών με τη στήριξη χρηματοδοτικών μηχανισμών αποτελεί καθοριστικό βήμα για την επίτευξη αρχιτεκτονικής αριστείας στις δημόσιες επενδύσεις. Η εισαγωγή απαίτησης για την εκπόνηση της αρχιτεκτονικής σύλληψης μέσω διαγωνισμού, ως προϋπόθεση για την παροχή χρηματοδότησης ή συγχρηματοδότησης, θα εξασφαλίσει ότι τα δημόσια έργα χαρακτηρίζονται από μέγιστη ποιότητα, τεχνική αρτιότητα και καινοτομία.

Συστηματική Στήριξη των Μικρών Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη Διοργάνωση Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών

Λόγω περιορισμένων δυνατοτήτων, οι μικρές μονάδες τοπικής αυτοδιοίκησης βασίζονται συνήθως σε τυπικές διαδικασίες δημοσίων συμβάσεων, προκειμένου να μην επιβαρυνθούν με τις οργανωτικές και οικονομικές απαιτήσεις που συνεπάγεται η διενέργεια αρχιτεκτονικών διαγωνισμών. Η παροχή συστηματικής στήριξης προς τις τοπικές αρχές για την οργάνωση και υλοποίηση αρχιτεκτονικών διαγωνισμών θα συνέβαλλε ουσιαστικά στην προώθηση της αρχιτεκτονικής αριστείας και στη βελτίωση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος.

**ΚΥΠΡΟΣ | Cyprus Architects Association | Σύλλογος
Αρχιτεκτόνων Κύπρου**

Εισαγωγή

Το παρόν κείμενο διατυπώνει βασικές συστάσεις για την αναβάθμιση του συστήματος Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (ΑΔ) στην Κύπρο. Οι προτάσεις

βασίζονται στο εθνικό ρυθμιστικό πλαίσιο, στις θέσεις του Επιστημονικού Τεχνικού Επιμελητηρίου Κύπρου (ΕΤΕΚ), του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Κύπρου (ΣΑΚ), καθώς και στα ευρήματα του ευρωπαϊκού ερευνητικού έργου ARCH-E σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις βάσει ποιοτικών κριτηρίων.

Σκοπός είναι η ενίσχυση των δημοσίων αρχών, των αρχιτεκτόνων και των εμπλεκόμενων φορέων στην ανάπτυξη δίκαιων, διαφανών και υψηλής ποιότητας διαδικασιών ανάθεσης, που προάγουν την αρχιτεκτονική αξία, ενθαρρύνουν τη συμμετοχή και ευθυγραμμίζονται με τις ευρωπαϊκές βέλτιστες πρακτικές και τις αρχές της πολιτιστικής βιωσιμότητας (Baukultur) και της Νέας Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής (New European Bauhaus - NEB).

1. Υιοθέτηση των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών ως Πρότυπη Πρακτική

Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί θα πρέπει να καθιερωθούν ως η προτιμώμενη μέθοδος ανάθεσης δημόσιων έργων, ιδίως σε έργα ιδιαίτερης σημασίας για το δημόσιο συμφέρον. Η προσέγγιση αυτή διασφαλίζει τη διαφάνεια, ενισχύει την καινοτομία και συμβάλλει καθοριστικά στην αναβάθμιση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος.

2. Διασφάλιση Συμμετοχής χωρίς Αποκλεισμούς

Τα κριτήρια επιλεξιμότητας θα πρέπει να είναι σαφή και μη περιοριστικά, επιτρέποντας τη συμμετοχή των εξής:

- Διπλωματούχων αρχιτεκτόνων εγγεγραμμένων στο Επιστημονικό Τεχνικό Επιμελητήριο Κύπρου (ΕΤΕΚ).
- Αρχιτεκτόνων από κράτη μέλη της ΕΕ/ΕΟΧ ή από Χώρες που συμμετέχουν στη διεθνή Συμφωνία περί Δημοσίων Συμβάσεων (GPA)

Θα πρέπει να αποφεύγονται πρόσθετες απαιτήσεις χρηματοοικονομικής επάρκειας ή τεκμηριωμένης εμπειρίας που ενδέχεται να αποκλείουν δυσανάλογα νέους αρχιτέκτονες ή μικρά αρχιτεκτονικά γραφεία.

3. Προώθηση Ανοικτών Διαγωνισμών και Διαγωνισμών Δύο Φάσεων

- **Ανοικτοί Διαγωνισμοί:** Ενθαρρύνεται η ευρεία συμμετοχή με στόχο τη συγκέντρωση ποικιλίας ιδεών και λύσεων.
- **Διαγωνισμοί Δύο Φάσεων:** Για σύνθετα έργα, συνιστάται η εφαρμογή διαδικασίας δύο φάσεων, ώστε να εξασφαλίζεται ορθολογική κατανομή του φόρτου εργασίας και η δυνατότητα λεπτομερούς ανάπτυξης των επιλεγμένων προτάσεων στη δεύτερη φάση.

4. Απλοποίηση Απαιτήσεων Υποβολής

Οι απαιτήσεις τεκμηρίωσης οφείλουν να περιορίζονται στα απολύτως αναγκαία για την αξιολόγηση. Η μείωση του διοικητικού φόρτου ενθαρρύνει τη συμμετοχή, ιδίως από μικρότερα γραφεία και νέους επαγγελματίες.

5. Δίκαιη Αποζημίωση

Προβλέπεται η παροχή κατάλληλης οικονομικής αποζημίωσης στους συμμετέχοντες, ιδιαίτερα σε όσους προκρίνονται στις επόμενες φάσεις του διαγωνισμού. Η πρακτική αυτή αναγνωρίζει την εργασία και την επένδυση χρόνου και προάγει τη δίκαιη και ισότιμη συμμετοχή.

6. Διασφάλιση Διαφανούς και Ειδικευμένης Σύνθεσης Κριτικής Επιτροπής

Οι επιτροπές αξιολόγησης θα πρέπει να απαρτίζονται από επαγγελματίες με σχετική εξειδίκευση και να ορίζονται ως εξής:

- **Τριμελής Επιτροπή:** Ένας εκπρόσωπος του αναθέτοντα φορέα και τουλάχιστον δύο αρχιτέκτονες που προτείνονται από το ΕΤΕΚ και τον ΣΑΚ.
- **Πενταμελής Επιτροπή:** Ένας εκπρόσωπος του αναθέτοντα, ένα μέλος που διορίζεται (αρχιτέκτονας ή συγγενής επαγγελματίας) και τουλάχιστον τρεις αρχιτέκτονες που προτείνονται από το ΕΤΕΚ και τον ΣΑΚ.
- **Επταμελής Επιτροπή:** Ένας εκπρόσωπος του αναθέτοντα, δύο διορισμένα μέλη (τουλάχιστον ένας εκ των οποίων να είναι αρχιτέκτονας ή συγγενής επαγγελματίας), και τουλάχιστον τέσσερις αρχιτέκτονες που προτείνονται από το ΕΤΕΚ και τον ΣΑΚ, με τουλάχιστον έναν να διαθέτει ειδική γνώση σχετική με το αντικείμενο του διαγωνισμού.

Η σύνθεση των επιτροπών θα πρέπει επίσης να διασφαλίζει την ισόρροπη εκπροσώπηση φύλου και γενεών, ενισχύοντας τον πλουραλισμό και την ποιότητα της αξιολόγησης..

7. Τήρηση Ανωνυμίας και Διαφάνειας

Η αξιολόγηση των προτάσεων πρέπει να γίνεται ανώνυμα ώστε να διασφαλίζεται η αμεροληψία. Όλες οι διαδικασίες, κανονισμοί και κριτήρια αξιολόγησης πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένα και προσβάσιμα σε όλους τους συμμετέχοντες. Οι αποφάσεις της επιτροπής πρέπει να τεκμηριώνονται, ενώ η διαδικασία αξιολόγησης να είναι διαφανής και προσβάσιμη σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

8. Συμμετοχή του Κοινού

Οι τοπικές κοινότητες και οι τελικοί χρήστες θα πρέπει να συμμετέχουν από τα πρώιμα στάδια ανάπτυξης του έργου, ώστε οι τελικές λύσεις να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των πολιτών και να εξασφαλίζουν την κοινωνική αποδοχή. Η συμμετοχικότητα ενισχύει τη συνάφεια και τη βιωσιμότητα των έργων.

9. Σεβασμός των Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Οι συμμετέχοντες διατηρούν την πνευματική ιδιοκτησία των σχεδίων τους. Καμία τροποποίηση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς τη ρητή συναίνεση του δημιουργού.

10. 10. Δημοσίευση των Αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα των διαγωνισμών, περιλαμβανομένων των βραβευθέντων προτάσεων και των σχετικών εισηγήσεων της κριτικής επιτροπής, πρέπει να δημοσιοποιούνται και να είναι προσβάσιμα στο κοινό, προάγοντας τη διαφάνεια και ενισχύοντας την εμπιστοσύνη στη διαδικασία.

Οι ανωτέρω συστάσεις αποσκοπούν στην ενίσχυση και θεσμική θωράκιση του συστήματος αρχιτεκτονικών διαγωνισμών στην Κύπρο, προάγοντας την αρχιτεκτονική αριστεία, τη θεσμική δικαιοσύνη και τη βιώσιμη ανάπτυξη του δομημένου περιβάλλοντος, σε ευθυγράμμιση με τις αρχές του Baukultur και της Νέας Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής.

**GERMANIA | Ομοσπονδιακό Επιμελητήριο Γερμανών
Αρχιτεκτόνων | Bundesarchitektenkammer**

Η Συμμετοχή από το Εξωτερικό ως Εμπλουτισμός των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών

Οι αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί (Α.Δ.) προάγουν δημιουργικές, καινοτόμες και βιώσιμες λύσεις για τον σχεδιασμό του δομημένου περιβάλλοντος με προοπτική στο μέλλον. Αποτελούν βασικό εργαλείο για την ενεργή εμπλοκή του κοινού με την αρχιτεκτονική και την οικοδομική κουλτούρα. Σε όλους τους συμμετέχοντες πρέπει να διασφαλίζεται ισότιμη πρόσβαση και ίσοι όροι συμμετοχής. Για να διατηρηθεί αυτή η συμπερίληψη, τα απαιτούμενα κριτήρια θα πρέπει να σχετίζονται άμεσα με το αντικείμενο του διαγωνισμού

και τα αναγκαία επαγγελματικά προσόντα, επιτρέποντας τη συμμετοχή μικρότερων γραφείων και νέων επαγγελματιών. Υπερβολικές απαιτήσεις, όπως μεγάλος αριθμός έργων αναφοράς ή υψηλός κύκλος εργασιών, περιορίζουν την πρόσβαση και μειώνουν τη δυναμική και την ποικιλομορφία της αγοράς.

Παρότι η διατήρηση της τοπικής αρχιτεκτονικής ταυτότητας είναι σημαντική, οι διαδικαστικές πτυχές των Α.Δ. μπορούν να ωφεληθούν από μια ευρύτερη ευρωπαϊκή εναρμόνιση. Κρίσιμα ζητήματα προς αυτή την κατεύθυνση είναι η αναγνώριση επαγγελματικών τίτλων, η διασφάλιση προσιτών όρων συμμετοχής, η προστασία πνευματικών δικαιωμάτων, καθώς και η ύπαρξη δίκαιων συμβάσεων και αμοιβών προσαρμοσμένων στις εθνικές οικονομικές συνθήκες.

Η διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ γειτονικών χωρών της ΕΕ ενισχύει την επιτυχία των διαγωνισμών. Χαμηλά ποσοστά συμμετοχής υποδεικνύουν την ανάγκη περαιτέρω προσοχής και διερεύνησης ώστε να εντοπιστούν τα κατάλληλα μέτρα που θα βελτιώσουν τα υφιστάμενα συστήματα διαγωνισμών, θα διευκολύνουν τη διασυνοριακή πρόσβαση και θα εξασφαλίσουν ποιοτικές και διαφανείς διαδικασίες.

Οι Κριτικές Επιτροπές με Διασυνοριακή Εμπειρία συνεισφέρουν αξιοσημείωτα σε και Τεκμηριωμένες Αποφάσεις Διαγωνισμών

Η διαφορετικότητα στις αρχιτεκτονικές πρακτικές και τις διαδικασίες ανάθεσης έργων εντός της Ε.Ε. καθιστά τους Α.Δ. λιγότερο διαφανείς για όσους δεν ανήκουν στο τοπικό πλαίσιο. Συχνά, σημαντικές πληροφορίες για το πολιτικό, κοινωνικό ή θεσμικό πλαίσιο δεν είναι προσβάσιμες σε ξένους διαγωνιζόμενους. Αυτή η έλλειψη ανεπίσημης γνώσης καθιστά τη συμμετοχή τους δυσκολότερη. Η πρόσκληση μελών επιτροπής από το εξωτερικό αποδεικνύει τη δέσμευση των διοργανωτών στη διαφάνεια και την ευρωπαϊκή διάσταση των διαγωνισμών.

Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις συχνά προκύπτουν από την αμοιβαία άγνοια των τοπικών συστημάτων τόσο από την πλευρά των συμμετεχόντων όσο και των διοργανωτών. Η πρόσκληση μελών κριτικής επιτροπής που δεν προέρχονται από την περιοχή αποτελεί ένδειξη της δέσμευσης του φορέα ανάθεσης και των οργανωτών του διαγωνισμού για ευρωπαϊκή ανοιχτότητα. Ταυτόχρονα, αναγνωρίζεται ως μια διαφανής πρακτική που ενθαρρύνει τη συμμετοχή ξένων αρχιτεκτόνων στον διαγωνισμό.

Η Διασυνωριακή Πρόσβαση σε Πληροφορίες Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (Απονομές, Αποτελέσματα, Κανόνες και Κανονισμοί) προωθεί επίσης το Εθνικό Σύστημα Διαγωνισμών

Το γερμανικό σύστημα αρχιτεκτονικών διαγωνισμών διέπεται από τις Οδηγίες Διαγωνισμών Σχεδιασμού (RPW 2013), οι οποίες εφαρμόζονται σε όλους τους διαγωνισμούς ομοσπονδιακής κατασκευής. Είναι επίσης δεσμευτικές για τους κρατικούς διαγωνισμούς στα περισσότερα ομόσπονδα κρατίδια, ενώ συνιστάται η εφαρμογή τους και από ιδιωτικούς φορείς.

Οι κανόνες των διαγωνισμών στη Γερμανία βασίζονται σε θεμελιώδεις αρχές όπως:

- Η ίση μεταχείριση όλων των συμμετεχόντων, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων.
- Ένα σαφές και αδιαμφισβήτητο τεύχος προκήρυξης.
- Η κατάλληλη σχέση ποιότητας-τιμής.
- Μία αρμόδια κριτική επιτροπή.
- Η ανωνυμία των υποβαλλόμενων προτάσεων.
- Η υπόσχεση σύμβασης.

Η προώθηση και διευκόλυνση της πρόσβασης σε διαγωνισμούς διασυνωριακά αποτελεί πρωτίστως ευκαιρία για τη βελτίωση της διάδοσης αρχιτεκτονικών ιδεών, γνώσεων και τεχνογνωσίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Μέσα από αυτή την ανταλλαγή, οι πρακτικές κατασκευής και οι αρχιτεκτονικές κουλτούρες μπορούν να εξελιχθούν, ενώ τεχνολογικές καινοτομίες και απρόσμενα αποτελέσματα μπορούν να αναδειχθούν.

Προτάσεις για τη Μελλοντική Ανάπτυξη του Γερμανικού Συστήματος Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (Α.Δ.)

- Τα **ζητήματα βιωσιμότητας** μπορούν να ενσωματωθούν στα κριτήρια βράβευσης, αλλά πρέπει να εξισορροποούνται με την ανάγκη μείωσης της γραφειοκρατίας.
- Τα **κριτήρια συμμετοχής** στους Α.Δ. (όπως κριτήρια φύλου, μικρών γραφείων κ.ά.) δεν πρέπει να γίνουν πιο αυστηρά ή πολύπλοκα, ώστε να διατηρηθεί χαμηλό το κατώφλι εισόδου και να αποτραπεί η αποθάρρυνση της διοργάνωσης Α.Δ. από το δημόσιο τομέα.
- Το **χαμηλό κατώφλι συμμετοχής** πρέπει να επιτυγχάνεται δίνοντας έμφαση κυρίως στην επαγγελματική επάρκεια.

- Η δυνατότητα **δημόσιας συμμετοχής** πρέπει να περιορίζεται στη φάση πριν από τον ίδιο τον διαγωνισμό (π.χ. στον καθορισμό των προδιαγραφών) ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση της ανωνυμίας.
- Το Ομοσπονδιακό Επιμελητήριο Γερμανών Αρχιτεκτόνων (BAK) θεωρεί ότι η εισαγωγή μιας **«απλουστευμένης διαδικασίας»** δεν είναι σκόπιμη, καθώς ο τυπικός διαγωνισμός σύμφωνα με τις RPW θεωρείται ήδη απλή διαδικασία.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ | Επιμελητήριο Ούγγρων Αρχιτεκτόνων | Magyar Építész Kamara

Από την ίδρυσή του τον 19ο αιώνα, το Επιμελητήριο Ούγγρων Αρχιτεκτόνων δεσμεύεται σταθερά στην οργάνωση αρχιτεκτονικών διαγωνισμών ως διαδικασία που υποστηρίζει τη δημιουργία της καλύτερης δυνατής αρχιτεκτονικής λύσης.

Ο Νόμος LXIX του 2023 για τη Διάταξη των Κρατικών Κατασκευαστικών Επενδύσεων ([2023. évi LXIX. törvény az állami építési beruházások rendjéről](#)), που ψηφίστηκε πέρυσι, ορίζει ότι για σημαντικό μέρος των κρατικών επενδύσεων, οι σχεδιαστές πρέπει να επιλέγονται μέσω αρχιτεκτονικών διαγωνισμών. Αυτή αποτελεί σημαντική αλλαγή σε σχέση με την προηγούμενη πρακτική και αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση του αριθμού των διαγωνισμών. Η ποσοτική αύξηση των ευκαιριών για ανάθεση και σχεδιαστική εργασία έχει ενθαρρυντική επίδραση στην αρχιτεκτονική κοινότητα συνολικά. Το Επιμελητήριο Ούγγρων Αρχιτεκτόνων συμμετέχει ενεργά στην προετοιμασία των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών: παρέχει συμβουλές προς τους αναθέτοντες, εκπονεί πρότυπα διαγωνιστικών εγγράφων, ορίζει τον πρόεδρο, τον συμπρόεδρο και τα μέλη της κριτικής επιτροπής και δημοσιεύει τις ανακοινώσεις των διαγωνισμών, τα αποτελέσματα και τις τελικές εκθέσεις (ιστοσελίδα ΜΕΚ, εβδομαδιαίο ψηφιακό ενημερωτικό δελτίο, Εφημερίδα Αρχιτεκτονικής).

1. Υποστήριξη Ανοικτών Διαδικασιών Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (Α.Δ.)

Γίνονται προσπάθειες ώστε οι αναθέτουσες αρχές (δημόσιες και ιδιωτικές) να προκηρύσσουν όσο το δυνατόν περισσότερες ανοιχτές διαδικασίες αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, τηρώντας τους σχετικούς κανονισμούς. Στην περίπτωση διαγωνισμών με πρόσκληση, θα ήταν επίσης σκόπιμο να επιτρέπεται η συμμετοχή και άλλων αρχιτεκτονικών ομάδων πέραν αυτών

που έχουν προσκληθεί (μικτή διαδικασία), με σκοπό την αύξηση του αριθμού των συμμετοχών στη συγκεκριμένη διαδικασία.

2. Η Δυνατότητα Διεθνοποίησης των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών

Θα ήταν σκόπιμο να διεθνοποιηθούν όσο το δυνατόν περισσότεροι διαγωνισμοί, όχι μόνο αυτοί που υπερβαίνουν το όριο της ΕΕ, καθώς αυτό μπορεί να φέρει νέες αρχιτεκτονικές ιδέες και προσεγγίσεις και να κατευθύνει τα αρχιτεκτονικά γραφεία προς τη διεθνή συνεργασία. Τα αναμενόμενα οφέλη πιθανόν να κινητοποιήσουν τα εγχώρια γραφεία προς την κατεύθυνση της συνεργασίας και να προσφέρουν πλήθος νέων εμπειριών και γνώσεων στα τοπικά γραφεία (π.χ. διεθνής αρχιτεκτονική ποιότητα, βιωσιμότητα, μείωση του ανθρακικού αποτυπώματος, ανακύκλωση κτιρίων και υλικών, διαχείριση κλιματικής αλλαγής κ.ά.).

3. Προετοιμασία των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών

Η πρακτική των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών στην Ουγγαρία και τα αποτελέσματα της έρευνας ARCH-E δείχνουν ότι όσο πιο προσεκτική είναι η προετοιμασία της προκήρυξης, όσο πιο ακριβές είναι το πρόγραμμα σχεδιασμού και η διατύπωση του σχεδιαστικού έργου, τόσο καλύτερη είναι η αρχιτεκτονική ποιότητα των υποβαλλόμενων προτάσεων. Αυτό αποτελεί σε μέρος ευθύνη του αναθέτοντος φορέα και σε μέρος της επιτροπής αξιολόγησης, αλλά θα ήταν σκόπιμο να συγκροτηθεί μια επαγγελματική ομάδα συμβούλων για την προετοιμασία.

4. Η Κατάλληλη Επαγγελματική Σύσταση της Επιτροπής Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού

Μια αρμόδια και γνώστης επιτροπή αυξάνει την προθυμία συμμετοχής, καθώς προσφέρει στους αρχιτέκτονες τη βεβαιότητα ότι ο αρχιτεκτονικός διαγωνισμός θα αξιολογηθεί με επαγγελματισμό και βάσει υψηλών επιστημονικών προτύπων.

5. Κατάρτιση Κατάλληλου Χρονοδιαγράμματος

Οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν επαρκή χρόνο, τόσο για να αποφασίσουν αν θα συμμετάσχουν και θα υποβάλουν αίτηση, όσο και για να αναπτύξουν το σχεδιαστικό τους concept και να προετοιμάσουν τα απαιτούμενα σχέδια. Οι πολύ σύντομες προθεσμίες αποθαρρύνουν τους αρχιτέκτονες, καθώς απαιτούν έντονη και γρήγορη εργασία, που είναι συχνά πιο δύσκολη για τα μικρότερα γραφεία. Η βιαστική εργασία δεν ευνοεί την ποιότητα, το κατάλληλο βάθος σκέψης και τη σωστή ωρίμανση και επεξεργασία των σχεδίων.

6. Τεχνικά Σχέδια Ανάλογα με την Ποσότητα και το Περιεχόμενο που Καθορίζεται για την Εργασία

Η σύνταξη και τεκμηρίωση των ακριβών κριτηρίων αξιολόγησης του διαγωνισμού σχεδιασμού θα πρέπει να περιλαμβάνεται στην προκήρυξη (brief) των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών. Εφόσον είναι δυνατόν, θα πρέπει να αποφεύγεται η απαίτηση υπερβολικά μεγάλου αριθμού σχεδίων στην ανακοίνωση του διαγωνισμού και η έμφαση να δίνεται στα καθοριστικά στοιχεία που είναι ουσιαστικά για την παρουσίαση της σχεδιαστικής πρότασης. Στην περίπτωση της εκπόνησης των προς υποβολή μερών εργασίας και διατάξεων, η ακριβής καθορισμός του αναγκαίου τεχνικού περιεχομένου, η επιλογή της κλίμακας και ο τρόπος υποβολής (ψηφιακά ή εκτυπωμένα σχέδια) διασφαλίζουν την τήρηση της ανωνυμίας.

7. Ανακοίνωση Διαγωνισμών Σχεδιασμού για Νέους Αρχιτέκτονες και Αρχιτέκτονες στην Αρχή της Καριέρας τους

Σε περιπτώσεις ορισμένων μικρότερης κλίμακας επενδύσεων, θα ήταν σκόπιμο να προκηρύσσονται διαγωνισμοί σχεδιασμού αποκλειστικά για νέους αρχιτέκτονες ή αρχιτεκτονικά γραφεία (π.χ. έως 35 ετών), ώστε να αποκτήσουν επαγγελματική εμπειρία και αναγνώριση, καθώς και να διευρύνουν τον κατάλογο των αναφορών τους, γεγονός που θα στηρίζει σημαντικά την επαγγελματική τους πορεία.

Η νίκη σε τέτοιους διαγωνισμούς προσφέρει μια εξαιρετική ευκαιρία σε νέους αρχιτέκτονες και αρχιτεκτονικά γραφεία στην αρχή της καριέρας τους να εξασφαλίσουν εργασία.

8. Ενημέρωση των Επικεφαλής Αρχιτεκτόνων σχετικά με τις Δυνατότητες Συμμετοχής σε Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς

Το Σώμα Επικεφαλής Αρχιτεκτόνων ιδρύθηκε πρόσφατα (2024) στο πλαίσιο του Ουγγρικού Επιμελητηρίου Αρχιτεκτόνων ως μια οργανωτική δομή του επιμελητηρίου. Τα μέλη του διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα αναπτυξιακά σχέδια των οικισμών που διαχειρίζονται οι δήμοι, καθώς και στη διαμόρφωση των αρχιτεκτονικών απαιτήσεων των κτιρίων που πρόκειται να σχεδιαστούν στους οικισμούς αυτούς. Επίσης, μπορούν να προτείνουν διαδικασίες διαγωνισμών για την προμήθεια αρχιτεκτονικών ή πολεοδομικών μελετών και να συμμετέχουν στο έργο των επιτροπών αξιολόγησης και στη διεξαγωγή των διαγωνιστικών διαδικασιών.

ΣΛΟΒΕΝΙΑ | Επιμελητήριο Αρχιτεκτονικής και Χωροταξίας της Σλοβενίας | Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije

Αρχιτεκτονική Πολιτική

Παρά την υποδειγματική εφαρμογή των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών (Α.Δ.) στη Σλοβενία, κατά καιρούς εμφανίζονται πολιτικές τάσεις που επιδιώκουν την κατάργησή τους, με πρόσχημα την απλοποίηση των διαδικασιών και την ενθάρρυνση των επενδύσεων. Οι Α.Δ. χρειάζονται ευρύτερη κοινωνική αποδοχή και πιο σταθερή θεσμική κατοχύρωση, μέσω της επανενεργοποίησης της Αρχιτεκτονικής Πολιτικής, ώστε να μην είναι ευάλωτοι στις καθημερινές πολιτικές πιέσεις. Η Σλοβενία έχει υιοθετήσει την Αρχιτεκτονική Πολιτική με τίτλο «[Αρχιτεκτονική για τους Ανθρώπους](#)», ωστόσο, δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί κάποιο σχέδιο δράσης ή συγκεκριμένα μέτρα εφαρμογής της.

Αστικός Σχεδιασμός και Διαγωνισμοί Αστικού Σχεδιασμού

Στη Σλοβενία διενεργούνται ελάχιστοι διαγωνισμοί αστικού σχεδιασμού που να υπερβαίνουν το επίπεδο ενός μόνο φορέα ή μιας επενδυτικής ενότητας. Κυριαρχούν οι διαγωνισμοί έργων από δημόσιους φορείς, οι οποίοι διεξάγονται βάσει υποχρεωτικών κριτηρίων (κατώτατων ορίων) σύμφωνα με τον Νόμο περί Δημοσίων Συμβάσεων. Ο αστικός σχεδιασμός και η πολεοδομία βρίσκονται σε παρακμή, ενώ η χωρική ανάπτυξη βασίζεται κυρίως σε κανονιστικές πράξεις, με αποτέλεσμα το δομημένο περιβάλλον να μετατρέπεται σταδιακά σε ένα αδιαμόρφωτο τοπίο ασύνδετων και ασυντόνιστων παρεμβάσεων και κατασκευών.

Απαιτείται αυξημένη δημόσια και πολιτική ευαισθητοποίηση, καθώς και μια αποφασιστική στάση για την επανατοποθέτηση της πολεοδομίας ως επαγγέλματος και ως θεμελιώδους στοιχείου της διαδικασίας σχεδιασμού, εντός της οποίας οι διαγωνισμοί αστικού σχεδιασμού πρέπει να έχουν την ανάλογη βαρύτητα.

Δημόσιες Συμβάσεις

Τα οικονομικά όρια που ορίζονται στις δημόσιες συμβάσεις για επενδύσεις σε κτήρια και τοπιακές διαμορφώσεις – άνω των οποίων η διενέργεια Α.Δ. είναι υποχρεωτική – πρέπει να αναθεωρηθούν προς τα πάνω. Τα όρια αυτά παραμένουν αμετάβλητα επί δέκα έτη και είναι πλέον δυσανάλογα χαμηλά, γεγονός που οδηγεί πολλούς δημόσιους φορείς στην αποφυγή των Α.Δ., παρόλο που αυτοί είναι υποχρεωτικοί.

Σήμερα, οι Α.Δ. είναι υποχρεωτικοί μόνο για κτήρια δημόσιας χρήσης. Η υποχρέωση αυτή θα πρέπει να επεκταθεί και σε κτήρια κατοικίας που υλοποιούνται από δημόσιους φορείς.

Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί βάσει Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων

Τα Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια προβλέπουν ορισμένες φορές τη διενέργεια Α.Δ. για συγκεκριμένες περιοχές ή τοποθεσίες, χωρίς όμως να διευκρινίζεται ο σκοπός του διαγωνισμού — δηλαδή, αν αποσκοπεί απλώς στη συλλογή διαφορετικών ιδεών ως βάση για περαιτέρω αποφάσεις, ή στην εκπόνηση ρυθμιστικού σχεδίου ή μελετών εφαρμογής.

Για τον λόγο αυτό, όλες οι διατάξεις των ΤΠΣ που σχετίζονται με Α.Δ. πρέπει να εξετάζονται και να διατυπώνονται με προσοχή. Ενδέχεται επίσης να είναι χρήσιμοι οι τοπικοί δήμοι να εκπονήσουν σχετικές κατευθυντήριες οδηγίες για τη σύνταξη και την εφαρμογή των ΤΠΣ.

Διεθνής Συμμετοχή σε Διαγωνισμούς

Η διεθνής συμμετοχή σε διαγωνισμούς γενικά αναβαθμίζει την ποιότητα των σχεδιαζόμενων κτηρίων και του δημόσιου χώρου, ενώ παράλληλα ενισχύει τη μεταφορά τεχνογνωσίας, επαγγελματικών προτύπων και καλών πρακτικών. Για τον λόγο αυτό, οι προσπάθειες διεθνοποίησης των διαγωνισμών – μέσω της συμμετοχής ξένων μελών σε επιτροπές αξιολόγησης, της αναβάθμισης της ποιότητας των τευχών προκήρυξης και της προβολής των Α.Δ. – θα πρέπει να συνεχιστούν και να ενισχυθούν.

ΙΣΠΑΝΙΑ | Πολυτεχνείο της Βαλένθια | Universitat Politècnica de València

Πρόταση από την Ισπανία Βασισμένη στον Δεκάλογο Ορθών Πρακτικών για τις Δημόσιες Συμβάσεις στον Τομέα της Αρχιτεκτονικής (Εθνικοί και Διεθνείς Αρχιτεκτονικοί Διαγωνισμοί), όπως εγκρίθηκε από το CSCAE, και στα ευρήματα της έρευνας ARCH-E.

Τον Νοέμβριο του 2024, το CSCAE (Συμβούλιο των Συλλόγων Αρχιτεκτόνων της Ισπανίας) ενέκρινε έναν Δεκάλογο Καλών Πρακτικών για τις Δημόσιες Συμβάσεις στον Τομέα της Αρχιτεκτονικής, ο οποίος προωθεί τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς ως την καλύτερη επιλογή για τη διασφάλιση τόσο της δίκαιης δημόσιας ανάθεσης όσο και της αρχιτεκτονικής ποιότητας. Την εργασία για τη σύνταξη του Δεκαλόγου συντόνισε ο κοσμήτορας του

Συλλόγου Αρχιτεκτόνων της Γαλικίας, Luciano González Alfaya, μαζί με την ομάδα του.

Συνδυάζοντας τον Δεκάλογο με τα ευρήματα της έρευνας ARCH-E, είναι δυνατή η πρόταση των ακόλουθων συστάσεων:

1. Προώθηση των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών ως Κανονική Διαδικασία

Να ενθαρρυνθεί η υιοθέτηση των διαγωνισμών σχεδίασης από τις δημόσιες αρχές με προτάσεις έργου και αρμόδια κριτική επιτροπή ως βασική μέθοδο ανάθεσης. Αυτό το μοντέλο μεγιστοποιεί την ποιότητα, τη διαφάνεια, τη συμμετοχή και τον ανταγωνισμό, υποστηρίζοντας άμεσα τους στόχους του έργου ARCH-E, το οποίο μέσω της έρευνάς του επιβεβαιώνει ότι οι διαγωνισμοί σχεδίασης αναγνωρίζονται ευρέως από τους αρχιτέκτονες ως δρόμος προς την αρχιτεκτονική ποιότητα.

2. Βελτιστοποίηση της Δημόσιας Επένδυσης μέσω Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών

Να προωθηθεί η αναγνώριση της αρχιτεκτονικής ως υπηρεσίας δημόσιου συμφέροντος που συμβάλλει στη μακροχρόνια κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα, σε συμφωνία με τον ισπανικό Νόμο 9/2022 για την Αρχιτεκτονική Ποιότητα. Αυτή η προσέγγιση ευθυγραμμίζεται επίσης με την έμφαση του ARCH-E στη Baukultur και τους στόχους του Νέου Ευρωπαϊκού Μοντέλου (NEB).

3. Καθιέρωση Δίκαιων και Ευθυγραμμισμένων με την Αγορά Αμοιβών

Να διασφαλίζεται ότι η τιμολόγηση των υπηρεσιών ευθυγραμμίζεται με τα πρότυπα της αγοράς, ώστε να διατηρείται η ποιότητα και η βιωσιμότητα των μελετών και να αποτρέπονται πρακτικές που υπονομεύουν την επαγγελματική βιωσιμότητα (αναφορά: Νόμος 9/2017 για τις Δημόσιες Συμβάσεις). Η δίκαιη και έγκαιρη πληρωμή μπορεί να μειώσει τα οικονομικά εμπόδια στη συμμετοχή σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς.

4. Υποχρεωτικοί Διαγωνισμοί Δύο Φάσεων για Σύνθετα Έργα

Για συμβάσεις με αρχιτεκτονικές αμοιβές άνω των €60.000 ή για έργα υψηλής πολυπλοκότητας, να καθιερωθεί διαδικασία επιλογής δύο φάσεων. Η πρώτη φάση θα πρέπει να περιλαμβάνει συνοπτική παρουσίαση της ιδέας (π.χ. δύο φύλλα A3 ή ισοδύναμο), διασφαλίζοντας ένα προσβάσιμο όριο εισόδου για ευρύ φάσμα επαγγελματιών. Στη συνέχεια, η δεύτερη φάση θα επιτρέπει στους προκριθέντες να αναπτύξουν πληρέστερα τις προτάσεις τους. Αυτή η προσέγγιση είναι ιδιαίτερα σημαντική στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, όπου σχεδόν

τα δύο τρίτα των αρχιτεκτονικών γραφείων αποτελούνται από ένα ή δύο άτομα. Για τα γραφεία αυτά, η απλότητα της πρώτης φάσης μειώνει τον φόρτο χρόνου και πόρων και ενθαρρύνει τη συμμετοχή.

5. Δίκαιη Αμοιβή για τους Συμμετέχοντες της Β' Φάσης

Να διασφαλίζεται ότι όλοι οι φιναλίστ λαμβάνουν τουλάχιστον το 3% της αξίας της σύμβασης ως αποζημίωση, ενισχύοντας την επαγγελματική ισότητα και ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή. Το μέτρο αυτό απαντά σε ένα κρίσιμο ζήτημα που αναδείχθηκε από πολλούς συμμετέχοντες στην έρευνα ARCH-E: το υψηλό κόστος προετοιμασίας λεπτομερών προτάσεων διαγωνισμών, το οποίο συχνά δεν ανταμείβεται και αποκλείει δυσανάλογα τα μικρά γραφεία από ισότιμη συμμετοχή.

6. Απλοποίηση Πρόσβασης με Περιορισμό των Απαιτούμενων Κριτηρίων Συμμετοχής

Να αποφεύγονται επιπλέον κριτήρια φερεγγυότητας πέραν του έγκυρου πτυχίου αρχιτεκτονικής, ώστε να ενισχύεται η προσβασιμότητα για νεότερα ή μικρότερα αρχιτεκτονικά γραφεία. Ο αποκλειστικός χαρακτήρας πρόσθετων οικονομικών ή οργανωτικών απαιτήσεων επισημάνθηκε από πολλούς συμμετέχοντες στην έρευνα, ιδίως από μικρά ή αναδυόμενα γραφεία. Το εμπόδιο αυτό είναι ακόμη πιο έντονο για τα γραφεία που διοικούνται από γυναίκες, τα οποία εμφανίζουν συχνά μικρότερο κύκλο εργασιών, παρά την ισότιμη επαγγελματική επάρκεια.

7. Απλοποίηση των Απαιτήσεων Υποβολής

Η υποβολή προτάσεων πρέπει να περιορίζεται στα έγγραφα που απαιτούνται για προκαταρκτικές μελέτες, όπως ορίζονται στο Ισπανικό Βασιλικό Διάταγμα RD 2512/1977, και να περιλαμβάνεται σε το πολύ δύο πάνελ μεγέθους A2. Αυτό διασφαλίζει ισότιμη συμμετοχή και αποφεύγει περιττή πολυπλοκότητα, ιδιαίτερα σε διακρατικούς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, όπου οι διαφορετικές προδιαγραφές ανά χώρα δυσχεραίνουν την κατανόηση και τη συμμόρφωση.

8. Ρεαλιστικές Προθεσμίες και Μορφές Υποβολής

Οι προθεσμίες και οι μορφές υποβολής πρέπει να προσαρμόζονται στην κλίμακα και την πολυπλοκότητα του έργου, διασφαλίζοντας δίκαιες συνθήκες και πληρότητα στις προτάσεις. Η έρευνα δείχνει ότι πολλοί επαγγελματίες, ειδικά από μικρά γραφεία, δυσκολεύονται να ανταποκριθούν σε ασφυκτικά ή μη ρεαλιστικά χρονοδιαγράμματα, κάτι που ευνοεί δυσανάλογα τους οικονομικά ισχυρότερους διαγωνιζόμενους. Η προσαρμογή των προθεσμιών βάσει της φύσης του έργου ενισχύει την ποιότητα και διευκολύνει τη συμμετοχή.

9. Διασφάλιση Ποικιλομορφίας και Επαγγελματικής Επάρκειας στις Κριτικές Επιτροπές

Να διασφαλίζεται η ισόρροπη εκπροσώπηση φύλου στις κριτικές επιτροπές (αναλογία 60/40) και η συμμετοχή τουλάχιστον κατά τα δύο τρίτα από αρχιτέκτονες, ώστε να ενισχύεται η αξιοπιστία, η επαγγελματική επάρκεια και η ισότητα. Η έκθεση ARCH-E επισημαίνει την αντιλαμβανόμενη έλλειψη δικαιοσύνης και διαφάνειας στις διαδικασίες διαγωνισμών, η οποία θα μπορούσε να μετριαστεί μέσω θεσμικών πολιτικών σύνθεσης των επιτροπών. Η εκπροσώπηση – τόσο ως προς το επάγγελμα όσο και ως προς το φύλο – είναι κρίσιμη για τη διασφάλιση της νομιμοποίησης και της εμπιστοσύνης του κοινού.

10. Εγγύηση Διαφανών Αποτελεσμάτων

Οι κριτικές επιτροπές πρέπει να έχουν ισορροπημένη εκπροσώπηση φύλου (60/40) και τουλάχιστον τα δύο τρίτα των μελών να είναι αρχιτέκτονες, ενισχύοντας την αξιοπιστία, την επαγγελματικότητα και την ισότητα. Η έκθεση ARCH-E αναδεικνύει την αίσθηση έλλειψης δικαιοσύνης και διαφάνειας στις διαδικασίες διαγωνισμών, η οποία μπορεί να αντιμετωπιστεί μέσω θεσμικών κανόνων συγκρότησης επιτροπών. Η εκπροσώπηση – τόσο επαγγελματική όσο και έμφυλη – είναι απαραίτητη για τη νομιμοποίηση και την εμπιστοσύνη του κοινού.

**ΕΛΒΕΤΙΑ | Ελβετική Ένωση Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων |
Schweizerischer Ingenieur- und Architektenverein**

Το παρόν έγγραφο συνοψίζει συστάσεις για την περαιτέρω εξέλιξη του συστήματος αρχιτεκτονικών διαγωνισμών στην Ελβετία. Βασίζεται στους καθιερωμένους κανονισμούς SIA 142 και 143 και απευθύνεται σε αναθέτουσες αρχές, μελετητές, επιτροπές αξιολόγησης και πολιτικούς φορείς λήψης αποφάσεων.

Οι συστάσεις αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του Arch-E, ενός ευρωπαϊκού συνεργατικού έργου που προωθεί τις διαδικασίες ανάθεσης με βάση την ποιότητα. Το Arch-E ενισχύει την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και συμβάλλει στη συγκρισιμότητα των προτύπων διαγωνισμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Διεθνής Διάσταση

Η συμμετοχή διεθνών ομάδων διευρύνει την αρχιτεκτονική προοπτική και προσφέρει πολύτιμες νέες οπτικές στις διαδικασίες διαγωνισμών – ιδίως σε

μεγάλα και σύνθετα έργα πολεοδομικού σχεδιασμού. Οι συνεισφορές τους ενισχύουν τη διεθνή συγκρισιμότητα και εμπλουτίζουν την αρχιτεκτονική πολυμορφία. Αντίστοιχα, μέλη επιτροπών με διεθνή εμπειρία αναβαθμίζουν την ποιότητα αξιολόγησης, ενσωματώνοντας διαφορετικές επαγγελματικές και πολιτισμικές οπτικές στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Επιλογή Διαδικασίας Διαγωνισμού

Οι ανοικτοί διαγωνισμοί αποτελούν βασικό στοιχείο της ελβετικής οικοδομικής κουλτούρας και πρέπει να χρησιμοποιούνται όπου είναι πρόσφορο. Η εμπειρία δείχνει ότι όσο πιο ανοιχτές είναι οι διαδικασίες, τόσο πιο ισόρροπη είναι η συμμετοχή. Το σύστημα διαγωνισμών οφείλει επίσης να αντανakλά καλύτερα τη στροφή προς την ανακαίνιση, τη διατήρηση και την επάρκεια, μέσω απλών και σαφώς δομημένων διαδικασιών, αντί της αυξανόμενης πολυπλοκότητας. Οι μελετητικοί διαγωνισμοί, σύμφωνα με τον κανονισμό SIA 143, είναι κατάλληλοι για σύνθετα έργα, όπου η ανωνυμία δεν είναι αποτελεσματική και απαιτείται διάλογος μεταξύ συμμετεχόντων και αναθέτουσας αρχής για την επίλυση των ζητημάτων. Ο Κανονισμός SIA 143 προσφέρει ένα δοκιμασμένο, δίκαιο μοντέλο, με παραδειγματικό χαρακτήρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Υλοποίηση

Οι αυξανόμενες απαιτήσεις και οι ολοένα μεγαλύτερες ομάδες στους διαγωνισμούς επιβαρύνουν σημαντικά τα αρχιτεκτονικά γραφεία. Ο φόρτος εργασίας για τις υποβολές διαγωνισμών στην Ελβετία πρέπει να μειωθεί. Οι προτάσεις πρέπει να παρουσιάζουν λύσεις και όχι πλήρως ανεπτυγμένα έργα. Θα πρέπει να ζητούνται μόνο τα απολύτως απαραίτητα στοιχεία για την αξιολόγηση. Οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να γνωρίζουν ότι η βραβευμένη πρόταση θα εξελιχθεί και θα προσαρμοστεί περαιτέρω. Οι ομάδες που κερδίζουν πρέπει επίσης να είναι πρόθυμες να αναπτύξουν το έργο τους μετά τον διαγωνισμό.

Συμμετέχοντες και Ενδιαφερόμενοι Φορείς

Διεπιστημονικές ομάδες θα πρέπει να απαιτούνται μόνο για σχεδιαστικά έργα, όπου συμβάλλουν ουσιαστικά στην επίλυση προβλημάτων και εξασφαλίζουν συγκρισιμότητα σε οικολογικές και τεχνικές επιδόσεις. Η σύνθεση των επιτροπών πρέπει να επανεξετάζεται τακτικά. Νέες οπτικές – ιδίως από νεότερες γενιές και γυναίκες – καθώς και η διεπιστημονική φύση των σχεδιαστικών έργων πρέπει να εκπροσωπούνται.

Συμπεράσματα και Προοπτικές

Η ελβετική διαγωνιστική κουλτούρα είναι ισχυρή, αλλά χρειάζεται στοχευμένη εξέλιξη: λιγότερο διοικητικό βάρος, πιο ποικιλόμορφες επιτροπές και ακριβής επιλογή κατάλληλων διαδικασιών. Στον πυρήνα βρίσκονται οι κανονισμοί SIA 142 και 143 – που εγγυώνται ποιότητα, δικαιοσύνη και διαφάνεια.

Οι διαγωνιστικές διαδικασίες δεν αποτελούν μόνο εργαλείο επίλυσης αρχιτεκτονικών προβλημάτων, αλλά έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικό μέσο εξεύρεσης ποιοτικών λύσεων και για άλλες προκλήσεις του δομημένου περιβάλλοντος. Για να προωθηθεί ο ποιοτικός σχεδιασμός και η αποτελεσματική επίλυση σύνθετων προβλημάτων, απαιτούνται σαφείς κανόνες, ρεαλιστικές προσδοκίες – και το θάρρος για εξέλιξη.

Η SIA καλεί όλους τους εμπλεκόμενους φορείς να αναλάβουν την ευθύνη και να διαμορφώσουν μια ανθεκτική διαγωνιστική κουλτούρα για το μέλλον.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ | Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Αϊντχόφεν | Technische Universiteit Eindhoven

Οι βασικές συστάσεις για την Ολλανδία περιγράφονται στον **Χάρτη ARCH-E για τους Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς (Α.Δ.)**. Επιπλέον, προτείνουμε τις εξής συστάσεις για την Λευκή Βίβλο:

1. **Κατάρτιση ειδικών κατευθυντήριων γραμμών και κανονισμών για τους Α.Δ.**, με έμφαση στην αρχιτεκτονική ποιότητα και σαφή διάκριση του ρόλου του Α.Δ. ως προπαρασκευαστικού σταδίου της ανάθεσης, σε σχέση με άλλες διαδικασίες ανάθεσης (π.χ. συμβατικοί διαγωνισμοί). Αναλυτικές οδηγίες για τη σωστή οργάνωση και υλοποίηση ενός Α.Δ. διασφαλίζουν όχι μόνο την ποιότητα αλλά, κυρίως, τη διαφάνεια της διαδικασίας, καθορίζοντας τους κανόνες επιλογής, τα κατάλληλα αμοιβολόγια και τα επόμενα στάδια μετά τη λήξη του διαγωνισμού. Παρόλο που πολλές χώρες διαθέτουν ορισμένες μορφές οδηγιών (όπως το ολλανδικό KOMPAS ή οι κατευθυντήριες γραμμές του BNA), είναι αναγκαίο η εφαρμογή αυτών των οδηγιών να είναι συνεπής σε συγκεκριμένες περιπτώσεις (π.χ. για δημόσιες αναθέσεις) ή και υποχρεωτική. Αυτό είναι εφικτό εφόσον οι οδηγίες αυτές συνδέονται με την κείμενη νομοθεσία για δημόσιες συμβάσεις – παράδειγμα αποτελεί η Σλοβενία, όπου, όπως και στην Κροατία, η διοργάνωση Α.Δ. ενδέχεται να είναι υποχρεωτική βάσει πολεοδομικού σχεδιασμού. Έτσι αποφεύγεται η ασαφής ή καταχρηστική επιλογή άλλων μεθόδων ανάθεσης για αρχιτεκτονικά έργα.

2. **Καθορισμός κατάλληλης αμοιβής για τις αρχιτεκτονικές υπηρεσίες.**
Αυτό συνδέεται επίσης με την εκπόνηση κατευθυντήριων γραμμών και κανονισμών που διευκρινίζουν το είδος της παρεχόμενης υπηρεσίας και τις αντίστοιχες εύλογες αμοιβές.
3. **Υλοποίηση Α.Δ. πολλαπλών φάσεων,** όπου το πρώτο στάδιο υποβολής είναι ανοικτό σε όλους τους επαγγελματίες, ενώ σε δεύτερη φάση μπορεί να τεθούν αυστηρότερα κριτήρια. Ωστόσο, υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με το κόστος και τη διάρκεια μιας τέτοιας διαδικασίας. Η βασική ιδέα πίσω από τους πολυφασικούς διαγωνισμούς είναι να δοθεί η δυνατότητα σε όσο το δυνατόν περισσότερους επαγγελματίες (ανεξαρτήτως εμπειρίας, χώρας προέλευσης, μεγέθους γραφείου κ.λπ.) να υποβάλουν μια ιδεατή πρόταση και να αξιολογηθούν με βάση αυτή. Σε επόμενο στάδιο, μπορεί να ζητηθεί πιο λεπτομερής τεκμηρίωση, με παράλληλη πρόβλεψη κατάλληλης αποζημίωσης. Η προσέγγιση αυτή είναι παρόμοια με το ισπανικό σύστημα IMPSOL, το οποίο περιλαμβάνεται επίσης σε ενημερωτικό έντυπο.

Βιβλιογραφία

Álvarez Isidro, Eva M., Gómez Alfonso, Carlos J., *ARCH-E Architects' Needs Report*, 2025, https://www.arch-e.eu/files/Architects-Needs-Report_EN_v2.pdf

Bekkering, Juliette, Torsten Schröder, and Grazia Tona, *The ARCH-E Map on ADCs*, <https://arch-e.eu/maps-on-adcs>

Bundeskammer der Ziviltechniker:innen (ed.), *Wettbewerbsstandard Architektur WSA 2010**, <https://www.architekturwettbewerb.at/wsa>

Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit, 'Richtlinie für Planungswettbewerbe, RPW 2013', November 2014, https://www.bmwsb.bund.de/SharedDocs/downloads/Webs/BMWSB/DE/veroeffentlichungen/bauen/richtlinie-planungswettbewerbe.pdf?__blob=publicationFile&v=1

Chramosta, Walter M., Hellmayr, Nikolaus, Bundeskammer der Ziviltechniker:innen (eds.), *Wettbewerbsstandard Architektur 2010, Neuauflage 2022* (Vienna: Bundeskammer der Ziviltechniker:innen, 2022), https://www.architekturwettbewerb.at/files/zt_Wettbewerbsstandard_Architektur_WSA_15_05.pdf

European Commission, *The New European Bauhaus Investment Guidelines* (Brussels: European Commission, 2024), <https://new-european-bauhaus.europa.eu/system/files/2024-07/NEB%20Investment%20Guidelines.pdf>

Letta, Enrico, *Much more than a market*, April 2024, <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

Office fédéral de la culture, 'Davos Declaration 2018', <https://davosdeclaration2018.ch/wp-content/uploads/sites/2/2023/06/2022-06-09-081317-davos-declaration.pdf>

Rechtsinformationssystem des Bundes, 'Bundesrecht konsolidiert, Bundesimmobiliengesetz § 4, Fassung von 04.04.2024', <https://www.ris>

bka.gv.at/NormDokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20001062&FassungVom=2024-04-04&Artikel=&Paragraf=4&Anlage=&Uebergangsrecht=

Schweizerischer Ingenieur- und Architektenverein, *Ordnung für Architektur- und Ingenieurwettbewerbe* (Zurich: SIA, 2009), <https://shop.sia.ch/normenwerk/architekt/sia%20142/d/2009/D/Product>

The Architects' Council of Europe, *A VIEW FROM ABOVE – Comparing Public Procurement Guidelines for Architects*, June 2025, <https://ace-cae.eu/wp-content/uploads/2025/06/View-from-With-colofon-.pdf>

The Architects' Council of Europe, 'Recommendations for Architectural Design Contests', https://ace-cae.eu/wp-content/uploads/2025/02/ADC_Recommendations_Singles.pdf. *The Architects' Council of Europe/Mirza & Nacey Research Ltd, The Architectural Profession in Europe 2024 Sector Study* (Brussels: The Architects' Council of Europe, 2025), <https://ace-cae.eu/wp-content/uploads/2025/04/2024-ACE-Sector-Study-EN-04042025.pdf>

The Economist, 'The glass ceiling index', 6 March 2024, <https://www.economist.com/graphic-detail/glass-ceiling-index>

The International Union of Architects, 'UIA Competition Guide for Design Competitions in Architecture and Related Fields', 2020, https://www.uia-architectes.org/wp-content/uploads/2022/02/2_UIA_competition_guide_2020.pdf

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 'Navodila za pripravo natečajnih gradiv', January 2022, <https://zaps.si/wp-content/uploads/2025/04/Navodila-za-izdelavo-natečajnih-nalog.pdf>

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Συγγραφείς:

Εισαγωγή | ARCH-E & η Κοινοπραξία του Έργου: Daniel Fügenschuh, μέλος του Εκτελεστικού Συμβουλίου του ACE και Πρόεδρος του ΒΚΖΤ, Επικεφαλής Εταίρος του ARCH-E

Κεφάλαιο 1 | Λίστα Συστάσεων | Πλαίσιο & Πραγματικά Δεδομένα για τις Συστάσεις: Συντονιστές Έργου: Sebastian Jobst & Anna Resch, ΒΚΖΤ, επιμέλεια εκ μέρους της κοινοπραξίας του ARCH-E

Κεφάλαιο 2 | Δεδομένα για την Οικονομική Αποδοτικότητα των Αρχιτεκτονικών Διαγωνισμών: Nikolaus Hellmayr, ΒΚΖΤ

Κεφάλαιο 3 | Εξειδικευμένες Συστάσεις ανά Χώρα και Τεχνογνωσία από τα Μέλη της Κοινοπραξίας του ARCH-E

Η Κοινοπραξία ARCH-E

Εταίροι:

- ▶ Ομοσπονδιακό Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων και Συμβούλων Μηχανικών (Αυστρία) / Bundeskammer der Ziviltechniker:innen | Monika Bednar, Karina Bruckner, Katharina Fröch, Daniel Fügenschuh, Corinna Greger, Rebekka Gutenthaler, Cornelia Hammerschlag, Nikolaus Hellmayr, Sebastian Jobst, Astrid Kaudela, Beatrice Mitterlehner-Nemelka, Michael Schwaiger, Anna Resch, Rainer Wührer
- ▶ Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων της Ευρώπης / Conseil des Architectes d'Europe | Marta Candidi, Selma Harrington, Ian Pritchard, Swapna Saha
- ▶ Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων της Κροατίας / Hrvatska komora arhitekata | Rajka Bunjevac, Ariana Korlaet, Gabrijela Kosović, Robert Loher
- ▶ Cyprus Architects Association / Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου | Χρήστος Χριστοδούλου, Άλκης Δίκαιος, Παύλος Φεραίος, Κατερίνα Κουτσογιάννη

- ▶ Ομοσπονδιακό Επιμελητήριο Γερμανών Αρχιτεκτόνων / Bundesarchitektenkammer | Jose Hundertmarck, Franziska Klein, Anja Kranz, Dr. Tillman Prinz, Kathrin Rapp, Dr. Volker Schnepel, Dr. Philip Steden, Cathrin Urbanek
- ▶ Επιμελητήριο Ούγγρων Αρχιτεκτόνων / Magyar Építész Kamara | András Bordás, Piroska Ferencz, Dr. Péter Hajnóczy, Dr. Ferenc Makovényi, Gergely Sándor, Tamás Ulrich
- ▶ Επιμελητήριο Αρχιτεκτονικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού της Σλοβενίας / Zbornica za Arhitekturo in Prostor Slovenije | Vlado Krajcar, Dr. Špela Kryžanowski, Jernej Prijon
- ▶ Πολυτεχνείο Βαλένθια (Ισπανία) / Universitat Politècnica de València | Dr. Eva M. Álvarez Isidro, Dr. Carlos J. Gómez Alfonso, Diego Martin de Torres
- ▶ Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Αϊντχόβεν (Ολλανδία) / Technische Universiteit Eindhoven | Prof. Juliette Bekkering, Dr. Torsten Schröder, Dr. Grazia Tona

Συνεργαζόμενοι Φορείς:

- ▶ UIA | Διεθνής Ένωση Αρχιτεκτόνων / Union Internationale des Architectes | Tibor Fátyol, Regina Gonthier, Paula Huotelin, Carla Lima Vieira, Mwiayathi Wanjira
- ▶ Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων του Νότιου Τιρόλου (Επαρχία Μπολζάνο, Ιταλία) / Ordine degli Architetti, P.P.C. della Provincia di Bolzano | Andreas Flora, Marco Molon, Wolfgang Thaler, Susanne Waiz
- ▶ Τσεχικό Επιμελητήριο Αρχιτεκτόνων / Česká komora architektů | Igor Kovacevic, Mirko Lev, Tereza Zemanová
- ▶ Εθνικό Συμβούλιο Αρχιτεκτόνων (Γαλλία) / Conseil National de l'Ordre des Architectes | Joris Boutin, Stephane Lutard
- ▶ Ελβετική Ένωση Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων / Schweizerischer Ingenieur- und Architektenverein | Olympia Georgoudaki, Reto Gmuer (CSA Conférence Suisse des Architectes), Simon Hubacher (SIA International), Martin Joos, Jonas Landolt, Laurindo Lietha (SIA Schweiz)

Σχεδιασμός και γραφικά: Penrose CDB

Συντονισμός έργου ARCH-E: Sebastian Jobst και Anna Resch, ΒΚΖΤ

Το **ARCH-E** είναι ένα έργο συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του προγράμματος Creative Europe (CREA).

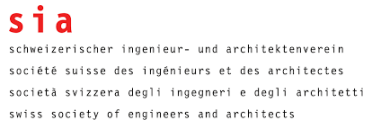

Με την συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, οι απόψεις και οι θέσεις που εκφράζονται είναι μόνο εκείνες του(των) συντάκτη(-ών) και δεν αντικατοπτρίζουν κατ' ανάγκη εκείνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε ο EACEA μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι γι' αυτούς.

Εταίροι Έργου:

Εταίροι Συνεργασίας:

Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για
Αρχιτεκτονικούς Διαγωνισμούς

[/arch-e-eu](https://www.linkedin.com/company/arch-e-eu)

[@arch_eEu](https://www.youtube.com/channel/UC...)

[@arch_eeu](https://www.instagram.com/arch_eeu)

www.arch-e.eu